

ROVARTANI LAPOK

HAVI FOLYÓIRAT

KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A HASZNOS ÉS KÁRTÉKONY ROVAROKRA

XXII. KÖTET. 1915 JANUÁR—MÁRCZIUS. 1—3. FÜZET.

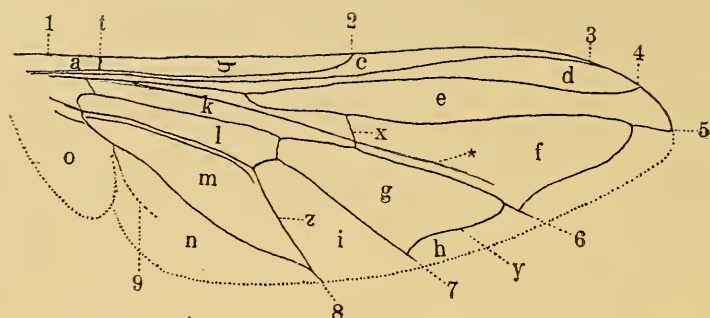
A magyarországi Syrphidák nemei.

Irta : DR. KERTÉSZ KÁLMÁN.

Ez a dolgozat azt célt szolgálja, hogy segélyével a Magyarország területén eddig megfigyelt Syrphidák nemeit meghatározhasuk. Szándékom, hogy folytatólagos czikkekbⁿ jellemezzem az egyes nemeket s leírjam az ezekbe tartozó fajokat. Ezt az utat azért választottam, mert az egész család egységes feldolgozása, a fajok nagy számát tekintve, hatalmas kötetet tenne ki, ennek kiadása pedig a mai körülmények között szinte lehetetlen. A mi az egyes nemek feldolgozását illeti, nem kötöm magamat a rendszertani sorrendhez, hanem inkább arra fogok törekedni, hogy mintegy gyakorlatul, először könnyebben meghatározható fajok kerüljenek sorra.

A Syrphidák családjába tartozó legyeket nagyon könnyen felismerhetjük. Legfőbb ismertetőjelük szárnyuk u. n. vendégere (*vena spuria*), mely a harmadik és negyedik hosszanti ér között, a rendes haránteret keresztezve fut le, de a mely valójában nem is ér, hanem csak ráncz, mely ér benyomását kelti. Az alsó tősejt hosszú, gyakran a szárny hátsó széléig terjed, de minden esetben hosszabb a középső tősejtnél; az első hátsó szegélysejt zárt s a középső tősejt hozzátétőleg olyan hosszú, mint a harmadik hátsó szegélysejt. Ha eme bélyegekn^{ek} csak egyike is hiányzik, a légy nem tartozhatik ebbe a családba. A „Rovartani Lapok“ IV. évfolyamában (38—40 old.) közztettem a legyek családjainak meghatározó táblázatát, ennek alapján szintén igen könnyű megállapítani, hogy a kérdéses légy ide tartozik-e vagy sem?

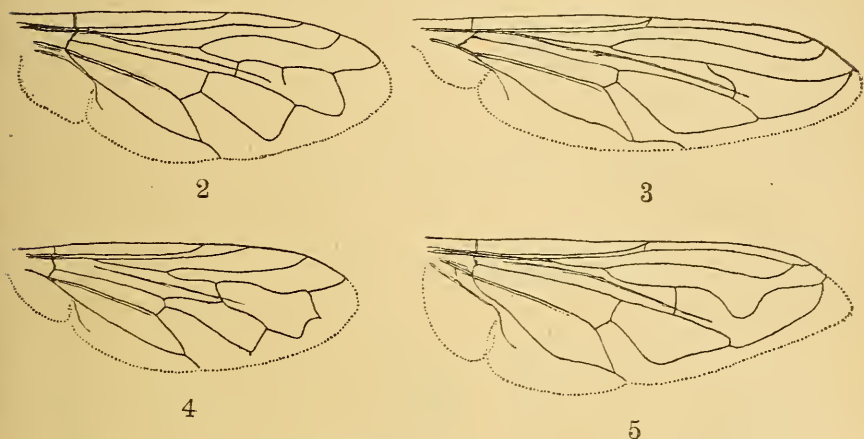
Ezek előreboesátása után a család jellegeit röviden a következőkben foglalhatjuk össze :



1. kép. — Egy Syrphida szárnya az erek és sejtek elnevezésének feltüntetésére. 1 = szegélyér; 2 = fiókér; 3 = szegély alatti- vagy első hosszanti ér; 4 = sugár- vagy második hosszanti ér; 5 = közép- vagy harmadik hosszanti ér; 6 = korong- vagy negyedik hosszanti ér; 7 = könyök- vagy ötödik hosszanti ér; 8 = hónalj- vagy hatodik hosszanti ér; 9 = hónalj- vagy hetedik hosszanti ér; * = vendégér; t = szárnytő-harántér; x = rendes harántér; y = hátsó harántér; z = hónaljharántér, vagy a könyökér alsó ága; a = tőszegélysejt; b = felső szegélysejt; c = alsó szegélysejt; d = peremsejt; e = sugársejt; f = első hátsó szegélysejt; g = korongsejt; h = második hátsó szegélysejt; i = harmadik hátsó szegélysejt; k = felső tősejt; l = középső tősejt; m = alsó tősejt; n = hónaljsejt; o = hónaljlebeny.

Homlokhólyag nélküli cyclorrhaph legyek. Sörtéket csak nagyon elvétve találunk rajtuk. Fejük rendszeren olyan széles, mint a toruk. A hím szemei a homlokon rendszerint összeérnek, a nőstényekéié közzé ellenben beékelődik a széles homlok, mely előre felé többékevésbé megnyúlt s proximális részén a csápok íziülnek. Arzpaizsuk alakja (6—17 rajz) rendkívül változatos; szemeik csupaszok vagy szőrösek; pofájuk rendszeren keskeny; járomlemezüik többnyire jól fejlett. Csápjuk három ízű, a harmadik ízben van a rendszeren dorsalis, ritkán apicalis állású csápsörte. Torukon különös dolgokat nem látunk, legfőljebb egyes nemek rendkívül dús szőrözete feltűnő. Paizsuk rendszerint félkör alakú, hátsó szegélye néha sörtés. Potrohuk rendkívül változó alakú; a hím külső ivarszervei legtöbb esetben asymmetrikusok. Lábaik alakja is nagyon változatos, de sörtéket csak ritkán találunk rajtuk s ha egyes nemekben megjelennek, azok nagyon jellemzők. Általában véve valamely Syrphida hátsó lábát némi gyakorlat után semmiféle más család képviselőjének lábával össze nem téveszthetjük. Szárnyerezetük nagyon jellemző; a vendégér jelenléte rögtön elárulja az ide való tartozást, valamint a zárt első hátsó szegélysejt s a hosszú középső tősejt is, mely rendszeren eléri a harmadik hátsó szegélysejt hosszát. Hónaljlebenyüik (*alula*) legtöbb esetben

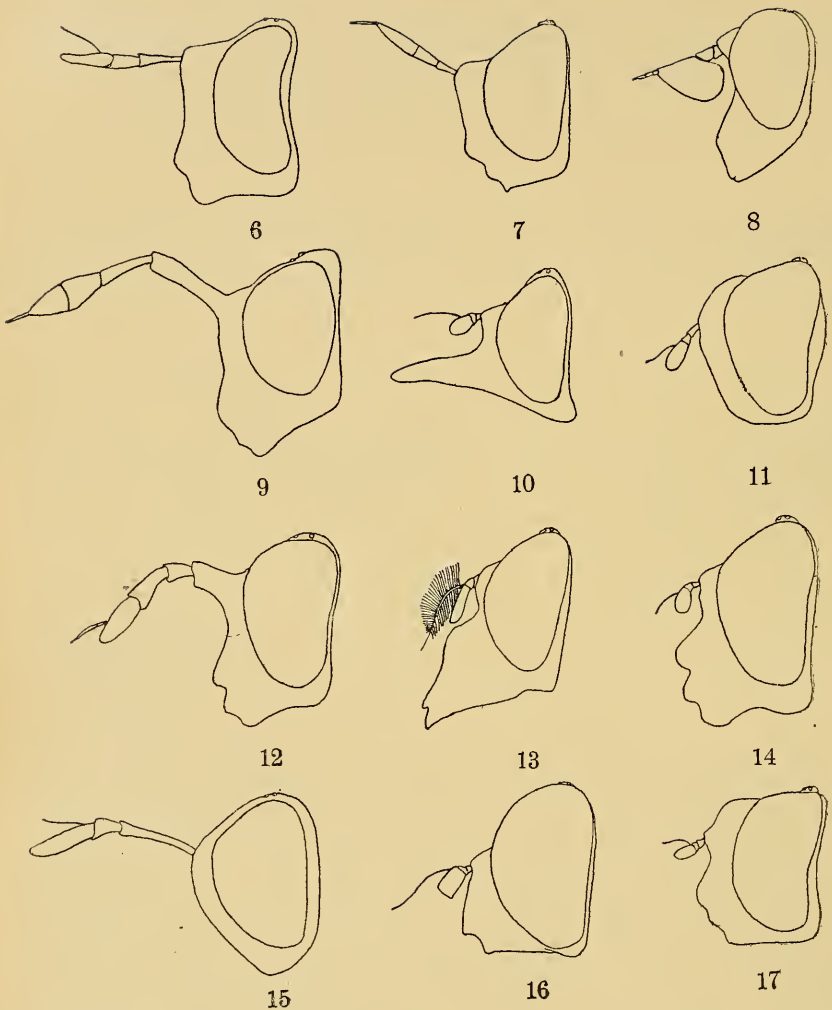
jól fejlett, bár egyes nemekben kicsiny vagy hiányzik. Pikkelyeik sohasem túlnagyok s peremükön gyakran jellegzetes alakú szőrök vannak. Rezgetyűik legfeljebb nagyságban változók.



2—5. kép. — Külömféle Syrphidák szárnya. 2. *Microdon*, 3. *Spilomyia*,
4. *Eumerus*, 5. *Eristalis*.

Javarészük rendkívül ügyes repülő, napos helyeken gyakran láthatjuk őket függögetni s ilyenkor egyes fajok megteszik azt is, hogy ráülnek kinyújtott újjunkra. Néha függögető helyükről villámgyorsan tűnnek el szemünk elől, hogy egy pillanat múlva ugyanazon a ponton tovább függögessenek. Legtöbbjét nyíló virágokon találjuk, de egyesek szeretik a félhomályt s bozótban, magas fű között tartózkodnak. Álezáik vagy levéltetvekből táplálkoznak (*aphidivora*), vagy korhadó fában, rothadó anyagokban, növény szárakban, gombákban stb., vagy pedig hártvány szárnyú rovarok (*Vespa*, *Bombus*) fészkeiben élnek, egy nem (*Microdon*) képviselői pedig hangyafészkekben alakulnak át.

A hazánkban élő fajok hét alesalád keretébe tartoznak. Az alesaládok és nemek meghatározására szolgáljon a következő táblázat. Megjegyzem, hogy a táblázatba néhány olyan nemet is felvettem, melyeknek hazánkban való előfordulása ezideig még nincs megállapítva, de nagyon valószínű.



6—17. kép. — Különféle Syrphidák feje arczélben. — 6. *Chrysotoxum*, 7. *Calli-cera*, 8. *Pelecocera*, 9. *Ceriodes*, 10. *Rhingia*, 11. *Heringia*, 12. *Psarus*, 13. *Volucella*, 14. *Chilosia*, 15. *Microdon*, 16. *Tropidia*, 17. *Lasiopticus*.

- 1 (142) Csápjuk rövid, többé-kevésbé lefelé hajló (10, 11, 13, 14, 16, 17. rajz).
- 2 (81) Rendes haránterük a korongsejt közepe előtt van (1, 2. rajz).
- 3 (80) Peremsejtjük nyitott (1, 2, 3, 4. rajz); csápsörtéjük csupasz vagy pelyhes (14, 17. rajz). — 1. alesalád: **Syrphinae**.
- 4 (15) Arczpaizsuk oldalról nézve függélyes vagy kissé lejtős, a szem szélével párvonalas (11. rajz), fekete vagy érczfényű;

arezpaizsuk és szemük mindig szőrös. Valamennyi ide tartozó faj sötét színű; fejükön s torukon soha sincs világos színű folt (de potrohukon lehet).

- 5 (14) Szájnyílásuk felső pereme legkevésbé sem megnyúlt (11. rajz).
- 6 (7) Potrohuk látszólag csak három szelvényből áll.
Triglyphus Lw.
- 7 (6) Potrohuk öt szelvényből áll.
- 8 (9) Csápjuk kissé megnyúlt, hozzávetőleg kétszer oly hosszú mint a milyen széles; első hátsó szegélysejtjük külső felső szöglete derékszögű vagy tompaszögű (2, 4. rajz).
- 9 (8) Csápjuk kerekded vagy tojásdad alakú, sohasem megnyúlt; első hátsó szegélysejtjük külső felső szöglete hegyésszögű (1, 3, 5. rajz).
- 10 (11) A hím tomporán pálczika alakú nyúlvány van; a nőstény potrohán világos foltok ninesenek, potroha vége pedig hegyes.
Cnemodon EGG.
- 11 (10) A hím tomporán nines nyúlvány; a nőstény potrohán rendszeren világos foltok vannak, potroha vége pedig kerekített.
- 12 (13) Testük karesu; a nőstény homlokának oldalain szürke hím-por alkotta foltok vannak.
Pipiza FALL.
- 13 (12) Testük zömök; a nőstény homlokának oldalain ninesenek szürke hím-por alkotta foltok.
Penium PHIL.
- 14 (5) Szájnyílásuk felső pereme kissé megnyúlt. *Psilota* MEIG.
- 15 (4) Arezpaizsuk vagy domború, vagy közepe táján dudor van, vagy arezpaizsuk (nem csupán a szájnyílásuk felső pereme) kúpalakúan megnyúlt (10, 14, 17. rajz).
- 16 (17) Arezpaizsuk ívelt, domború, a csápok alatt nem homorú s részben vagy egészen sárga.
Paragus LATR.
- 17 (16) Arezpaizsuk a csápok alatt homorú, azután vagy a közepén, vagy a szájnyílás peremén, vagy mindkét helyen dudoros.
- 18 (25) Egész testük fekete, kék, barna vagy érezfényű, mindenemű világos színű folt nélkül, legfeljebb a csáp harmadik íze vagy a lábak lehetnek világos színűek, vagy a potrohon lehetnek kékesszürke foltok.
- 19 (24) Fémfényű fajok; nőstényeik homloka harántul ráncos; járomlemezüik s gyakran arezpaizsuk középső dudora is hiányzik; szemeik mindig csupasok.
- 20 (21) Csápjuk harmadik íze többé-kevésbé megnyúlt; első hátsó szegélysejtjük külső felső szöglete derékszögű.

Orthoneura MACQ.¹

¹ A *Chrysogaster* MEIG. nem alneme.

- 21 (20) Csápjuk harmadik íze kerekded; első hátsó szegélysejtjük külső felső szöglete hegyesszögű.
- 22 (23) Mindkét ivar potroha fényes; a hím szemeit a fej szélességének mintegy harmadát elfoglaló homlok választja el egymástól. *Liogaster* ROND.¹
- 23 (22) Potrohuk hátoldalának közepe fénytelen, szélei ellenben fényesek; a hím szemei összeérnek. *Chrysogaster* MEIG.
- 24 (19) Barnás, kékés vagy fekete, sohasem fémfényű fajok; nőstényeik homlokán nincsenek harántránczok; járomlemezük van; szemeik hol csupaszok, hol szőrösök. *Chilosia* MEIG.
- 25 (18) Testük különböző részein világos, többnyire sárga foltok vannak.
- 26 (71) Arczpaizsuk közepe táján dudor van, szájnylásuk felső pereme ritkán és sohasem feltűnően megnyúlt.
- 27 (70) Hátsó czombjuk alul nem tüskés.
- 28 (29) Rendes haránterük ferde s a korongsejt közepe táján van; sárgarézszínűek, fényesek. *Ferdinandea* ROND.²
- 29 (28) Rendes haránterük majdnem függélyes s jóval a korongsejt közepe előtt van.
- 30 (61) Potrohuk a tövén egyáltalán nem szűkül össze, vagy csak alig.
- 31 (40) Arczpaizsuk és paizsuk érzefényű vagy fekete, legfeljebb a hímpor következtében látszik szürkének vagy sárgának.
- 32 (33) Szárnyuk a lapos, bunkóalakú, vöröses foltú potrohuknál rövidebb. *Pyrophaena* SCHIN.
- 33 (32) Szárnyuk nem rövidebb a potrohuknál, ez utóbbi sem nem feltűnően lapított, sem nem bunkóalakú és sárga foltok vagy szalagok vannak rajta.
- 34 (35) A hím első lábpárjának tarsusai kiszélesedettek, a nőstényéi rövidek és szélesek. *Platychirus* ST.-FARG. & SERV.
- 35 (34) Mindkét ivar első lábpárjának tarsusai egyszerűek.
- 36 (39) Potrohuk keskeny, oldalai párvonalasak.
- 37 (38) Szemük kissé szőrös. *Melangyna* VERR.
- 38 (37) Szemük teljesen csupasz. *Melanostoma* SCHIN.
- 39 (36) Potrohuk lapos, széles, tojásdad. *Xanthandrus* VERR.
- 40 (31) Arczpaizsuk legalább részben sárgás, a mit néha csak alapos vizsgálat alapján állapíthatunk meg; paizsuk gyakran szintén feketének látszik, de áteső fényben nézve áttetsző.

¹ A *Chrysogaster* MEIG. nem alneme.

² A *Zelminae* alcsaládba tartozik, rendes haránterének helyzete miatt ebbe az alcsaládba is be van illesztve.

- 41 (44) Mindkét ivar szemei távol állanak egymástól; csápsörtéjük megvastagodott, rendszeren három ízű s néha látszólag apicalis állású.
- 42 (43) Csápjuk harmadik íze háromszög- vagy bárdalakú, csápsörtéjük látszólag apicalis állású (8. rajz).
Pelecocera MEIG.
- 43 (42) Csápjuk harmadik íze gömbölyded, csápsörtéjük dorsalis állású.
Chamaesyrphus MIK.
- 44 (41) A hím szemei összeérnek; csápjuk rendes alakú.
- 45 (50) Toruk hátoldalának peremén sárga szalag fut végig; pleuráikon sárga foltok vannak.
- 46 (49) Potrohuk széles és lapos.
- 47 (48) Szemeik csupaszok. *Xanthogramma* SCHIN.
- 48 (47) Szemeik szőrösek. *Olbiosyrphus* MIK.
- 49 (46) Potrohuk keskeny és hosszú.
Sphaerophoria ST.-FARG. & SERV.
- 50 (45) Toruk hátoldala vagy egyáltalában nem sárga, vagy ha igen, akkor a sárga szín csak keskeny csík alakjában van meg; pleuráikon nincs sárga folt.
- 51 (56) Potrohuk hátoldalán élesen határolt sárga szalagok, sárga vagy fehéres foltpárok, vagy félholdalakú foltok vannak.
- 52 (53) Homlokuk hólyagszerűen duzzadt (17. rajz); potrohuk hátoldalán a foltok félholdalakúak, fehéresek.
Lasiopticus ROND.
- 53 (52) Homlokuk rendes; a potrohuk hátoldalán levő foltok rendszeren sárgák.
- 54 (55) Harmadik hosszanti erük az első hátsó szegélysejt felett ívesen hajlott, mincké következtében ez a sejt kissé megsűkül.
Didea MACQ.
- 55 (54) Harmadik hosszanti erük az első hátsó szegélysejt felett nem hajlik meg ívesen.
Syrphus FABR.
- 56 (51) Potrohuk hátoldalán nincs élesen határolt sárga szalag vagy folt.
- 57 (58) Toruk hosszánál kissé szélesebb; potrohuk rövid tojásdad alakú, majdnem kerek, toruknál jóval szélesebb; szőrözetük dús és bolyhos.
Eriozona SCHIN.
- 58 (57) Toruk hosszabb mint a milyen széles; potrohuk más alakú; szőrözetük ritkás és nem bolyhos.
- 59 (60) Szárnyuk közepe táján sötétszínű harántsáv, arezpaizsuk közepén fekete csík van.
Leucozona SCHIN.
- 60 (59) Szárnyukon nincs sötétszínű harántsáv, sem arezpaizsukon fekete csík.
Ischyrosyrphus BIG.
- 61 (30) Potrohuk a tövén feltűnően megsűkül.

- 62 (65) Potrohuk lapos; toruk hátoldalának peremén, pleuráikon és potrohuk hátoldalán élesen határolt élénksárga foltok vannak.
- 63 (64) Szemük csupasz. *Xanthogramma* SCHIN.
- 64 (63) Szemük szőrös. *Olbiosyrphus* MIK.
- 65 (62) Potrohuk hengeres, élesen határolt sárga foltok nincsenek rajta.
- 66 (67) Hónaljlebenyűk nagyon kicsiny; potrohuk feltűnően megnyúlt és keskeny. *Baccha* FABR.
- 67 (66) Hónaljlebenyűk rendes nagyságú; potrohuknak csak a töve karesú s potrohuk nem feltűnően keskeny.
- 68 (69) Csápsörtéjük majdnem csupasz; fekete potrohukat keskeny sárga szalagok díszítik. *Doros* MEIG.
- 69 (68) Csápsörtéjük tollas; potrohuk vagy egészen fekete, vagy túlnyomóan vörössessárga. *Spathiogaster* ROND.
- 70 (27) Hátsó czombjuk megvastagodott, alul tüskés. *Syritta* ST.-FARG. & SERV., *Myiolepta* NEWM.¹
- 71 (26) Arczpaizsuk közepe táján nincs dudor s szájnyílásuk felső pereme többé-kevésbé megnyúlt.
- 72 (77) Hónaljlebenyűk rendes nagyságú; potrohuk csak elvétve bunkóalakú, rajta a barna szín az uralkodó.
- 73 (74) Arczpaizsuk csőralakúan megnyúlt (10. rajz). *Rhingia* SCOP.
- 74 (73) Arczpaizsuk csak kissé megnyúlt, de sohasem csőralakú.
- 75 (76) Csápsörtéjük majdnem csupasz. *Brachyopa* MEIG.
- 76 (75) Csápsörtéjük tollas. *Hammerschmidtia* SCHUM.
- 77 (72) Hónaljlebenyűk nagyon kicsiny; potrohuk bunkóalakú, fekete, sárga foltokkal díszített.
- 78 (79) Első hátsó szegélysejtjük külső alsó szöglete kerekített; csápsörtéjük pelyhes. *Sphegina* MEIG.
- 79 (78) Első hátsó szegélysejtjük külső alsó szöglete derékszögű; csápsörtéjük csupasz. *Neoscia* WILL.
- 80 (3) Peremsejtjük zárt (5. rajz); csápsörtéjük tollas (13. rajz). — 2. alsalád: *Volucellinae*. *Volucella* GEOFFR.
- 81 (2) Rendes haránterük a korongsejt közepe táján vagy közepén túl van (3, 4, 5. rajz).
- 82 (107) Első hátsó szegélysejtjük feltűnően megszőkül, mert felső szélét alkotó harmadik hosszanti erük félkör alakúan beöblösödik (5. rajz.) — 3. alsalád: *Lampetinae*.
- 83 (90) Peremsejtjük zárt (5. rajz).

¹ Mindkét nem a *Zeliminae* alsaládba tartozik, de rendes haránterük helyzete miatt ebbe az alsaládba is be van illesztve.

- 84 (85) Csápsörtéjük részben vagy egészen tollas.
Eristaloides ROND.¹
- 85 (84) Csápsörtéjük csupasz, vagy töve röviden pelyhes.
- 86 (87) Szemük egyszínű. *Eristalis* LATR.
- 87 (86) Szemük foltos.
- 88 (89) A hím szemei összeérnek; mindkét ivaréi javarészt csupaszok, csak felső részük szőrös. *Lathrophthalmus* MIK.¹
- 89 (88) A hím szemei távol állanak egymástól s egész felületük épen úgy, mint a nőstényéié, egyenletesen szőrös.
Eristalinus ROND.¹
- 90 (83) Peremsejtjük nyitott (3. rajz).
- 91 (104) Hátsó czombjuk apicalis vége előtt alul nincs fogalakú nyúlvány.
- 92 (95) Szemük szőrös.
- 93 (94) Toruk hátoldalán sárgás harántsávok vannak; hátsó czombjuk rendes; a hím szemei összeérnek. *Myiatropa* ROND.
- 94 (93) Toruk egyszínű; hátsó czombjuk nagyon megvastagodott; a hím szemei távol állanak egymástól. *Mallota* MEIG.
- 95 (92) Szemük csupasz.
- 96 (97) Testüket dús szőrözet fedi; hátsó czombjuk apicalis vége előtt több, egy csomóban álló, apró tüske van.
Zetterstedtia ROND.²
- 97 (96) Testük majdnem csupasz; hátsó czombjuk apicalis vége előtt nincs tüskecsomó.
- 98 (103) A hím szemei távol állanak egymástól.
- 99 (100) Harmadik csápizük valamivel rövidebb, mint a milyen széles, felső és elülső széle szöveget alkot s csápsörtéjük közvetlenül ezen szöveget előtt van beékelve: potrohukon hosszanti foltok vannak. *Liops* ROND.³
- 100 (99) Harmadik csápizük valamivel hosszabb, mint a milyen széles, tojásdad alakú s csápsörtéjük az íz tövéhez közel van beékelve: potrohukon harántfoltok vagy szalagok vannak.
- 101 (102) Arczpaizsukat hímpor és szőrözet fedi, de közepén síma csupasz csík fut végig; szegélysejtharánterük⁴ hiányzik; pikkelyeik felső felületének a paizshoz közelebb eső része nemezszerű szőrözettel fedett. *Tubifera* MEIG.
- 102 (101) Arczpaizsukat egészen vagy javarészből hímpor és szőrözet

¹ Az *Eristalis* LATR. nem alneme.

² A *Mallota* MEIG. nem alneme.

³ A *Tubifera* MEIG. nem alneme.

⁴ Az egyes nemekben megjelenő szegélysejtharántér a főkeret a szegélyalatti érrel köti össze s az előbbi torólata közelében van.

- fedí, csupasz csík vagy egyáltalában nincs rajta, vagy ha van is, igen jelentéktelen; szegélysejtharánterük van; pikkelyeik felső felülete csupasz. *Eurinomyia* BIG.¹
- 103 (98) A hím szemei majdnem összeérnek. *Mesembrius* ROND.¹
- 104 (91) Hátsó czombjuk apicalis vége előtt alul fogalakú nyúlvány van.
- 105 (106) Szemük szőrös; arczaipsuk szájnnyílásuk peremén alig megnyúlt. *Lampetia* MEIG.
- 106 (105) Szemük csupasz; arczaipsuk ormos (16. rajz). *Tropidia* MEIG.²
- 107 (82) Első hátsó szegélysejtjük egyáltalában nem, vagy csak kissé szűkült, mert harmadik hosszanti erük majdnem egyenes lefutású (3, 4. rajz). — 4. alcsalád: *Zeliminae*.
- 108 (111) Csápsörtéjük tollas.
- 109 (110) Testüket dús szőrözet fedí, potrohukon sárga foltok nincsenek. *Arctophila* SCHIN.
- 110 (109) Testük alig szőrös. potrohukon sárga foltok vannak. *Cinxia* MEIG.
- 111 (108) Csápsörtéjük csupasz.
- 112 (141) Peremsejtjük nyitott.
- 113 (120) Testüket hosszú bolyhos szőrözet fedí.
- 114 (119) Hátsó czombjukon alul sem fogalakú nyúlvány, sem tüskék nincsenek; potrohuk rendszeren tojásdad alakú.
- 115 (118) Arczaipsuk a szemeik alsó szélénél jóval lejjebb ér, arczélben alul csúcsos (13. rajz).
- 116 (117) A hím szemei távol állanak egymástól: testük szőrözete dús. *Pentheilea* MEIG.
- 117 (116) A hím szemei összeérnek vagy majdnem összeérnek; testük csak kevésbé szőrös. *Cynorrhina* WILL.
- 118 (115) Arczaipsuk alig terjed lejjebb a szemeik alsó szélénél, arczélben tompa (13. rajz). *Pocota* ST.-FARG. & SERV.
- 119 (114) Hátsó czombjuk alul tüskés; potrohuk oldalai majdnem párvonalasak. *Brachypalpus* MACQ.
- 120 (113) Testük szőrözete nem feltűnő és sohasem hosszú és bolyhos.
- 121 (138) Torukon, a vállfoltot kivéve, feltűnő sárga rajzolat vagy folt nincs.
- 122 (131) Hátsó czombjuk alul tüskés vagy feltűnő fogalakú nyúlvány van rajta, vagy csúcsa előtt alul kiszélesedett; hátsó toruk néha sarkantyút visel.

¹ A *Tubifera* MEIG. nem alneme.

² A *Zeliminae* alcsaládba tartozik, de harmadik hosszanti erének lefutása miatt ebbe az alcsaládba is be van illesztve.

- 123 (130) Arczaizsukuak a csápok alatt levő része többé-kevésbé homorú; az első hátsó szegélysejtjüket elzáró ér sohasem kétszer megtörött (mint az *Eumerus* nemben).
- 124 (129) Hátsó czombjukon alula tüskézettség meglehetősen egyenletes.
- 125 (126) Arczaizsuk kissé ormos; hátsó czombjuk rendkívül megvastagodott. *Syritta* ST.-FARG. & SERV.
- 126 (125) Arczaizsuk nem ormos; hátsó czombjuk nem túlságosan megvastagodott.
- 127 (128) Rendes haránterük a korongsejt közepe előtt van. *Myiolepta* NEWM.
- 128 (127) Rendes haránterük a korongsejt közepén túl van. *Zelima* MEIG.
- 129 (124) Hátsó czombjuk csúcsa előtt alul fogalakú nyúlvány van. *Tropidia* MEIG.
- 130 (123) Arczaizsukuak a csápok alatt levő része nem homorú; az első hátsó szegélysejtjüket elzáró ér kétszer megtörött (4. rajz). *Eumerus* MEIG.
- 131 (122) Hátsó czombjuk alul nem tüskés, vagy csak egy tüske van rajta; hátsó tomporuk soha sem visel sarkantyút.
- 132 (133) Toruk oldalán és paizsukon erős sörték vannak. *Ferdinandea* ROND.
- 133 (132) Torukon nincsenek erős sörték.
- 134 (135) Hátsó czombjuk megvastagodott. *Myiolepta* NEWM.
- 135 (134) Hátsó czombjuk nincs megvastagodva.
- 136 (137) Testüket rövid bolyhos szőrözet fedi; két utolsó potrohgyűrűjük, vagy legalább az utolsó, vörössárga. *Cynorrhina* WILL.
- 137 (136) Testük majdnem csupasz, javarészt fémfényű. *Calliprobola* ROND.
- 138 (121) Torukon, a vállon levő folton kívül, más feltűnő sárga rajzolat vagy folt is van.
- 139 (140) Hátsó czombjuk egyszerű; hónaljerük rendes lefutású. *Temnostoma* ST.-FARG. & SERV.
- 140 (139) Hátsó czombjuk csúcsa előtt alul fogalakú nyúlvány van; hónaljerük nem rendes lefutású, mert utolsó szakasza egy darabig a szárny hátsó szélével párvonalasan fut s csak azután torkollik bele (3. rajz.). *Spilomyia* MEIG.
- 141 (112) Peremsejtjük zárt. *Milesia* LATR.
- 142 (1) Csápjuk hosszú, megnyúlt, előreálló (6, 7, 9, 12, 15. rajz.).
- 143 (148) Harmadik hosszanti erük egyenes lefutású, az első hátsó szegélysejt felett sem be nem öblösödik, sem érfüggelék nincsen. — 5. alcsalád: *Chrysotoxinae*.
- 144 (147) Csápsörtéjük dorsalis állású (6, 12. rajz.).

- 145 (146) Csápjuk hosszú homloknyúlványból ered (12. rajz); potrohu-
kon széles vörös harántsáv van. *Psarus* LATR.
- 146 (145) Csápjuk az előreálló homlokból ered (6. rajz); potrohuk
fekete, sárga ívalakú foltokkal ékített. *Chrysotoxum* MEIG.
- 147 (144) Csápsörtéjük apicalis állású (7. rajz.). *Callicera* PANZ.
- 148 (143) Harmadik hosszanti erük az első hátsó szegélysejt felett
beöblösödik, vagy érfüggelékkel ellátott. (2. rajz.).
- 149 (150) Csápsörtéjük dorsalis állású; arezpaizsuk domború és sző-
rös (15. rajz). — 6. alcsalád: *Microdontinae*
Microdon MEIG.
- 150 (149) Csápsörtéjük apicalis állású; arezpaizsuknak csak alsó fele
domború s majdnem csupasz (9. rajz). — 7. alcsalád:
Ceriodinae. *Ceroides* ROND.

Az Angerona prunaria L. második generációja.

Irta: GOICS ANDRÁS.

A mióta lepkegyűjtéssel foglalkozom, szabadságomat minden évben Felső-Zemplénben, Homonnán töltöm és ott igyekszem gyűjteményemet minél nagyobb mértékben és minél ritkább állatokkal szaporítani.

Sajnos, az utóbbi évek kedvezőtlen nyári időjárása legszebbnek és legsikeresebbnek ígérkező kirándulásaimat megghiúsította, általában azonban mégis azt tapasztaltam, hogy ezzel a hegyes-völgyes gyönyörű vidékkel, a hol komoly gyűjtő talán még egyáltalán nem is járt, határozottan érdemes foglalkozni.

Mind magas hegységein, mind völgyeiben, a Laborez folyó és a kis hegyi patakok partján bújó növényzet díszlik, a mely táplálékot nyújtva a lepkefajok százainak, nyugodt zavartalanságában valószínűsítő helye ezeknek a fajoknak.

Megtaláltam itt a hazai *Lycaena*-k legtöbb fajtáját, köztük egy érdekesebb aberrációt is (*Icarus* ROTT. ab. *caerulea* FUCHS.; *Bel-largus* ROTT. ab. *Ceronus* ESP. ♂; *Cyllarus* ROTT. ab. *dimus* BESTR.; *Arion* L. ab. *obscura*), gyűjtöttem továbbá a szövőlepkék sok fajtáját, a bagolypilléket különösen nagy számban, így a *Catocala*-k egyes sárga fajtát is, a Geometridák számos fajtát és *Anthrocera*-kat (*Zygaena*) igen nagy számban.

A Geometridák közül megemlítem a *Bupalus pinarius* t, a mely a város közelében levő fenyvesekben (június közepén) a verőfényes déli órákban nagy mennyiségben repül. Egy délelőtt alig egy óra alatt mintegy 25–30 ♂-et fogtam, nőtényt azonban sem a repülő

állatok között, sem a fák galyain pihenők között nem sikerült találnom. SPULER megjegyzését, hogy a repülő állat, ha üldözik, szigalonban a fenyőfák törzse körül felfelé repül és a fák tetején leül, nem tudom igazolni; ha az alacsonyan repülő állatot a hálóval nem sikerült elfognom, gyors repüléssel magasra emelkedett és egyenes irányban elmenekült.

Mint kezdő lepkész, még nem vagyok azon a ponton, hogy specziálisan egyes ritka fajok, vagy változatok kutatásával foglalkozzam, nem kételkedem azonban benne, hogy az itt észlelt népes lepkevilágban szép számmal szerepelnek a ritka fajok és változatok is és remélem, hogy később — nagyobb gyakorlat után — ilyeneket is meg fogok találni.

Most csak az *Angerona prunaria* L.-nak 1912. augusztus végén (22-től kezdődőleg) gyűjtött feltűnően kis példányairól szándékozom megemlékezni, a melyek a májusban repülő példányokkal rajz tekintetében teljesen egyenlők, de amazoknál mintegy harmadrésznivel kisebbek és a hímek színe a normális hímek barnássárga színével szemben erősebb sárga. Az összes gyűjtött példányokat — mintegy 6—7 darabot — egy villamos lámpával megvilágított nyitott folyosón a falon fogtam, csak kár, hogy többé-kevésbé mind rongyos példány volt, amit a már napok óta tartó esőzésnek és szélnek tulajdonítok.

Volt e példányok közt 2 darab ab. *Spanbergii* is, a melynek sárga alapszíne megmaradt, rajza azonban ninesen, csak a szárnyak középpontjában van meg a jellemző barna folt.

Az *Angerona prunaria*-nak ez az augusztus végén jelentkező kis alakja minden valószínűség szerint koratavaszi példányok második generációja, a mit az a körülmény is megerősít, hogy noha azon a nyáron július közepétől gyűjtöttem Homonnán és vidékén, *prunaria*-t csak augusztus 22-ike után fogtam, tehát ezek a példányok az első generációból megmaradt példányoknak nem tekinthetők.

Mint érdekes jelenséget közlöm ezt, mert e lepkefaj második generációjáról a rendelkezésemre álló művekben ninesen említés. Hogy a második generáció minden évben megjelenik-e, vagy pedig az 1912. évben csak kivételes eset volt, még nem volt alkalmam megállapítani, mihelyt azonban tehetem, megfigyelem és annak idején beszámolok róla.

Ezidei homonnai gyűjtésemről legközelebb leszek bátor beszámolni.

*

Megemlítem ez alkalommal még azt a megfigyelésemet, hogy Békásmegyér környékén a *Chrysophanus dorilis*-nak nem tiszta törzsfaja repül, hanem az összes fogott példányok a var. *orientalis* STGR.-hez nagyon közel álló, vagy teljesen annak mondható sötét példá-

nyok. A ♂♂ hátsó szárnyai alsó széléről a sárga foltok vagy teljesen hiányoznak, vagy csak, igen elsötétült kis nyomokban vannak meg; a nőstények pedig teljesen elsötétült példányok, amelyeknek a rajza csak mintegy a sötétbarna fátyol alól üt át. A szárnyak fonákjának alapszíne mind a két nemnél határozottan sárga a törzsfaj sárgásszürke színével szemben.

Barlangkutatás nehézségekkel.

Irta: BOKOR ELEMÉR.

Kisszegyesd Biharmegye igénytelen falvacskáinak egyike. Zeg-zugos, hegynek ugró, hol nyaktörő kövekkel, hol meg lúdmeg-úsza, sertésvájta tócsákkal fedett utcáival, füstátjárta s koromlepte deszkavítyillóival, avagy vályogból vert, zsúppal fedett s kéménytelen viskóival épp úgy bele illik a bihari oláhlakta tájképekbe, mint akármely más falva széles e megyének.

Az által se válik nevezetesebbé, hogy ott fekszik, a hol a jég-hideg Tiszapatak kibontakozva a Magura- és Priszlop-hegyek fojtogató öléseiből, csobogva önti kristályvizét a Feketekőrös ide felnyúló völgyébe, hogy a közepén átzúgó patak egy sokat zakatoló fűrészalomnak adhatna szorgosabb életet, (ha a malmot más kezek vezetnék), hogy tőle csak egy óránnyira Fonóházán át vezet az országút Rézbányának fémekben gazdag s mégis rokkant lábou sántikáló akuáihoz, — mindez még cseppet se teszi nevezetessé e zeg-zúgos fészket. Beékelte magát szűk völgytorokba, elrejtőzött komor bükkerdők árnyába, tán rég meg is felejtkeztek volna róla, ha nem hozná őt néha-néha két sajátsága emlékezetbe. Az egyik, amely az idegenre és környékbelire egyaránt fontos, hogy dologkerülő legényei páratlan gyorsasággal forgatják késeik pengéjét, a másik, a mely csak a távol idegent érdekli, hogy e nyomorúlt falu kiinduló ponttúl szolgál Biharmegye legpompásabb barlangjainak felkeresésére.

Utóljára 1913 júliusának első napján látogattam el a faluba. János szolgám is velem volt; elmaradhatatlan kísérőm két évi bihari barangolásaimon. Az idő is kedvezett, a mennyiben a megszokott sűrű eső helyett csak lágyan szitált s a ködhomály fejünk felett mintegy száz méteren lebegett. De száraz ruhában haza vetődni még sem reméltem s a később átéltek fényesen bizonyították, hogy reményemben nem csalatkoztam.

Fonóháza elhagyása után nyílt első alkalmam sikamlós ingoványokkal, feneketlen pocsolyákkal közelebbi érintkezésbe lépni. De czípőim vízhatlanok lévén, lábszáraim kettős kamáslitól védve, nem

is hederitettem rájuk. A csatakos vetések mentén, egy kukoriczáson át, csurránó gazossal szegélyezett ösvényeken azonban már karjaim s lábszáraim a térden felül kötöttek ismeretséget a mindent átható esővel. De ez még hagyján! Hanem a mikor Kisszegyesd előtt a medrében meg nem férő Tiszapatak éppen az egyedül járható kocsit utat választotta új menetirányul, midőn a falu alján elöntött utczákat úgy kellett vennünk, hogy félkarral a kertpalánkba kapaszkodva a palánkmenti kövekre ugráltunk, miközben a megérintett dióágakról friss és bő zuhany omlott nyakunkba, akkor már rázenditettem néhány erősebb kifejezésre, mi a kisszegyesdi zsiroshajú oláhoknak látszólag nem kis kárörömére szolgált.

Míndezért a falu egyedüli koreshájában avas szalonna s keserű sör mellett kerestem vigaszt. A koreshárosné, — áldott legyen a másfélmázsás kardos asszony lelke! — hogy megóvjon a falubeliek kíváncsi szemeitől, tolakodó, kérdezőféséitől és vigyorgással kísért megjegyzéseitől, a mellékszobát bocsátotta rendelkezésünkre. Festői hanyagságban hevert itt szertesztét: vetetlen ágy, pihés dunna, zsiros bekecs, kormos serpenyő, mázos főzőkanál, pókhálós palaczk, hordó és hasábfu ujjnyi piszok mellett. Természetes, hisz' Biharban vagyunk! Míg odaát egyetlen megjegyzések s nyers hahota váltották fel egymást, a koreshárosné óva intett, ne mutassam pénzem, mert e „bicskásokban“ nem lehet bízni. Mosolyogva utaltam keskeny ökleimre s mindég készenlében levő ismétlő-pisztolyomra. Így helyes, vélte a jó asszony, akkor nem félt többet.

A jámbor oláhokat faképnél hagyva megindúltunk a Tiszavölgyön felfelé. Az eddig bizonytalan időjárás határozottabb formát öltött magára. A völgyoldalakon olmos köd gürdült alá, függőnyt húzva a vadregényes hegyszoros elé, egykedvűen zuhogott az eső, tombolva kavargott alatt a haragoszöld Tiszapatak. A két év óta megszokott időjárás már érzéketlen hagyott. Patakmosta ösvényeken, utat tévesztett kőtuskók között, agyagos, sikamlós partokon át elértük a szoros nyílását.

Itt új kalandok előtt állottunk. A völgy annyira elszűkült, a patak annyira megdagadt, a partok oly meredek sziklafalakat képeztek, hogy kénytelen-kelletlen a patakázolásba fogtunk. A ki előtt már ismeretes, hogy mi az egy megáradt s vadul aláözönlő hegyi patakon három tucatszor átgázolni, egy patakon, mely füvenyt s éles kötörméléket, letépett ágat, kidöntött fatörzset gürdít alá zavaros medrében, melyben minden szirt alatt kötésig érő tölesér kavargó, melynek vize hasító hidege átfut a gerincen, átnyílal az agyon, kápráztatva a szemet, összevaczogtatva az állkapcsokat, az nem fogja megirigyelni akkori helyzetemet.

Én azonban e tekintetben már némi tapasztalattal bírtam, némi gyakorlottságra tettem szert. Kötésig levetkőzve, felhúztam vadonatúj oláh boeskoraim s megkezdtém az átgázolást. János sziszegve követett. Az első gázolásnál megbénultak lábaim, elsötétült szemem előtt, égő fájdalom nyilalt át gerincemen az agyig, csaknem összeroppan-tam a fájdalom hatása alatt, a másodiknál azonban már könnyebben ment. Lassan-lassan hozzá szoktak lábaim, hova-tovább eltűrhetőbbé vált a jeges fürdő. Vagy háromnegyed óra múlva úgy véltem, mintha már elértem volna a Nagy Sándor-barlanghoz vezető ösvényt.

Néhai CZÁRÁN GYULA, a bihari hegyvilág lelkes és áldott emlékü kutatója építette néhány éve saját költségén az utat. Bevált szerpentinákon kigyózdott fel az a barlang bejáratáig. De csak évekkel ezelőtt. Ma, egy fatörzs kidőlése és a vele járó tetemes hegy-csuszamlás annyira megrongálták a különben is már benőtt utat, hogy az helyenként is alig felismerhető. Midőn CZÁRÁN műútját nagy gouddal építette, eszébe jutott-e, vajjon fog-e akadni egy természetért rajongó utóda, vagy vélte tán, hogy műve évszázados marad?

Mindebből semmi, ma az ösvény tönkre jutott s a barlang-kutató saját tájékozó képességére van utalva. Hogy azonban ez mennyire cserben tud hagyni, bizonyítja az én esetem is. Mert midőn síma boeskoraimmal a meredek, omladozó és sikamlós hegy-oldalt inkább csak négykézláb csúszva-mászva, csatakos gazonon áttörve, számtalanszor elesve, mindannyiszor alágördülve vagy egy fél órán át hiába másztam, utóbb bosszúságomban fel és alá, balra-jobbra kúszva, a barlang bejáratát minden igyekezetem daczára sem találtam, — holott benne már néhányszor vezető nélkül is megfordultam, -- midőn már zuhogó eső vert, fáradság gyötört, megtépett térdeim inogni kezdtek, Jánosra való tekintettel is a kutatást abban hagyva, egy tíz méter hosszú üregben húztuk meg magunkat. De a barlangnak itt a közelben kellett lennie s ez a tudat nem hagyott pihenni. Ismét neki indultam keresésének. Vagy három kisebb üregre bukkantam, — a hegyoldal lászóleg alá van aknázva barlangüregekkel — míg végre jó órai idővesztés után rá akadtam a keresve keresett Nagy Sándor-barlangra. Ruhám akkor már esurron víz volt. De a barlangot azóta nem tévesztem el.

Alacsony, boltíves bejárata egészen el van rejtve cserjés és mohos kőtömbök közé. Alulról megközelítve egész közvetlen tűnik fel s igénytelen barlangra hagy következtetni. Pedig bensejében Bihar egyik kisebb, de egyszersmind egyik legszebb barlangja is gyönyörködteti szemünket. A bejáratot védő, hatalmas szirttömbről aláereszkedve egy táguló, meglehetősen száraz folyosón, ott, a hol sötét esthomály dereng, a barlang ketté ágazik. Az elágazást egy felülről

lecsüngő cseppkőfüggöny jelzi. A baloldali, szakadás útján létrejött folyosó csak gyéren van néhány fehér stallagmittal, rojtos függönynyel, bodros díszítéssel ellátott cseppkővel megrakva. Hátsó részében hirtelen elszűkül, néhány spárgaalakú cseppkőoszlop mögött koromsötét éj tátong. Oda át a nagy terem nyílik; áthallani az ütemesen aláhulló vízecspepek egyhangú morajlását.

E terem a barlang legpompásabb része. Hófehér falai dúsan meg vannak rakva csipkével díszített függönyökkel; izlésszerűen csoportosított cseppkőoszlopok, barokkstilű figurák, alabástrom medenczék tükröződnek a terem hátsó felét betöltő kristálytisza alvilági tóban. Festőies háttér csatlakozik e káprázatos képhez; egy lépcsőzetesen aláfoló, legyezőalakban szétterülő, vörösbarna, megkövült vízesés. Éles világításnál elragadó színvegyületek alakúlnak, a csillogó-villogó, ragyogó teremről alig tudjuk elvonni tekintetünket.

A vízből soha ki nem fogyó alvilági tavon egy hídaeska vezet át; fekete karfája merengve révedez a kristálytisza mederbe. Azaz csak révedezett, míg meg nem zavartam idilljét.

Kettős pallójú deszkából, baklábakra verette CZÁRÁN a hidat. A hídfedél akkor még jó arasznyira lebegett a víztükör felett. A folytonos esőzéssel járó talajvízbőség azonban az alvilági tó színét két arasszal emelte a palló felé. De nekem át kellett jutnom minden áron a megkövült vízeséshez! A jégvízhez hozzászokott lábaimmal haladéktalanul bele is kezdtem az átkelésbe. Lépésről-lépésre, araszról-araszra, óvatosan csúsztam a kettős pallón előre. Egyik kezemben lámpát tartottam, másokban gyűjtőüveget, zsebeim gyertyával, gyújtóval, karbiddal voltak telve. Szemeimmel mereven követtem lábaim mozgását, egész figyelmem csak reájuk irányult, tisztán éreztem boeskoraimon át a palló minden erezetét, lélegzetem visszafojtottam s csak csúsztam. A jobb deszka hirtelen véget ért. Egy hozzá toldott darab következett. De óh balvégzet, eleje mélyebbre süllyedt a másiknál! Egy pillanatra megbillentem, jobb talpam deszkát fogott, testsúlyom átesett, egy hirtelen lendítés bal karommal, göresös kapaszkodás a szivaccsá telített karfába a jobbal, egy reccsenés, aztán egy loccsanás és a karfa meg én az alvilági tóban lubickoltunk.

Áldom a pillanatot, hogy csak komor Jánosom látott. Kötésig egy alvilági tóban, kioltott lámpával két meredek sziklafal között. Nem a legkényelmesebb helyzet! Mikor a barlang hőmérséklete az előcsarnok végén 8-9^o C volt! Lélegzetem elállt, csak hebegés jött ajkamra, karjaimmal kapkodtam magam körül, legyen az fal, korlát, világosság, csak valami — gyertyát! — végre ki tudtam ajkaimon hozni. János pedig magasra emelve gyertyáját világított, megpillantottam a túl partot, átsiklottam. Azóta a karfa az alvilági tó színén úszik, ha át nem ázva, el nem korhadva, a fenéken nem pihen.

Az elágazástól jobbra, lefelé vezető, kanyargós folyosó már jóval szárazabb, sokkal komorabb. Sötét színű, rég kialakult, bodros cseppkövek díszítik, melyek közül néhány karsú, zsurlóra emlékeztető cseppkőoszlop kivált felkelti figyelmünket. Az alvilági tó, a hófehér cseppkövek, a hatalmas, rozsdavörös, megkövült vízesés, a karsú, zsúrlószerű oszlopok ily csoportosításban Biharnak más barlangjában sehol sem találhatók.

Két vakbogár él a barlangban: a *Pholeuon Bírói* Csiki, mely a *leptoderum* FRIV.-val a legközelebbi rokonságban áll, tán vele azonos és a *Drimeotus Mihóki* Csiki. Mig az előbbi faj nem éppen ritka, az utóbbiból csak igen kevés példányt lehet fogni vagy csalétekkel gyűjteni. Midőn a *Drimeotus*-t e barlangból először gyűjtöttem, alig akartam hinni szemeimnek. Mikor a mindeddig átkutatott számos barlangban mindannyiszor külön állott egyikben egy *Pholeuon*, másikban egy *Drimeotus* faj. Hogy megelőzőleg már a *Pholeuon Gyleki* Mocz. között is akadtam egy *Drimeotus*-ra; mely később a *Csikii* MIHÓK nevet kapta, arra persze csak a gyűjtött anyag feldolgozásánál, hónapokkal később jöttem rá. Más vidéki barlangok mutatnak ugyan hasonló analógiát a vakdögbogárfajok együttes előfordulásában, de a *Drimeotus*-nál ezt észlelni itt nyílt első alkalmam. Ezután persze több barlangban találkoztam hasonló jelenséggel. A mennyiben a barlangot egyedül lakó *Drimeotus*-ok sehol sem lépnek fel éppen gyér számban, kell, hogy a *Pholeuon*-nal társultak és a társaik között valami kölcsönös viszony legyen. Új hazát talált, tehát még csak gyéren elterjedt, új fajjá fejlődni kezdő állatokkal van itt dolgunk, avagy reliktumokkal esupán, a *Pholeuon*-nal létért küzdő fajok utolsó epigónjaival? Mindenesetre a *Drimeotus*-„fajok“ megállapítása a számos átmenet, sok, csak egyedben gyűjtött „faj“ miatt még nagyobb nehézségekbe fog ütközni, mint a *Pholeuon*-nemé. — E barlangban sikerült még egy vak álskorpó, a *Blothrus brevipes* FRIV. egy példányát fognom.

A nem óhajtott fürdő után János egyedül gyűjtött tovább. Magam pedig egy átnyújtott két méteres bot segítségével visszatértem a barlang bejáratához. Kint esendesen zuhogott az eső; lassan, de következetesen János egy sziklaoduban száraz hasábfát talált, abból tüzet rakva, ruháim szárítani kezdtem. Most, midőn megválva facsarható ruháimtól, egyedül vadonatúj oláh boeskoraimmal ruházva, egyenkint a kékes, maró füst felé tartottam ruhadarabjaim, előttem perzselő lánggal, mögöttem dermesztő sötétséggel, gondolataim elkóvályogtak harmadkori társaimhoz, kik hasonló viszontagságok mellett, velem egyforma öltözetben, tán még éhségtől gyötört gyomorral is, komoran bámultak bozontos szemöldökük alól a siserdő üszökbe. A különbség köztünk csak az volt, hogy ők még nem teheték más-

kép, nekem pedig módomben volt a barlangoktól megválni. Egy esetleg erre tévedő kisszegyesdi legény bizonyára keresztet vetett volna magára s homlokegyenest rohant volna le a zúgó patakhöz. Pedig agyarkodó komondorja ruhám nélkül füstedzette hegyi társat ismert volna fel bennem.

*

Felhasznált irodalom:

- CSIKI ERNŐ: Új vak bogarak a Bihar-hegységből. (Rovartani Lapok, XIX, 1912, p. 156—163).
- CZÁRÁN GYULA: Kalauz Biharfüredi Kirándulásokra. Belényes, 1903.
- FRIVALDSZKY JÁNOS: Adatok a magyarhoní barlangok faunájához. (Magyar Tud. Akad. Mathem. és Természettud. Közlemények. III, 1865, p. 16—53).
- MIHÓK OTTÓ: Új vak bogarak Magyarország faunájából. (Rovartani Lapok. XIX, 1912, p. 163—167).
- MOCZARSKI EMIL: Zwei neue Blindsilphiden aus dem Biharkomitat. (Coleopt. Rundschau. I, 1912, p. 117—118).

Újabb adatok Magyarország Hymenoptera-faunájához.

Irta: DR. ZILÁHI KISS ENDRE.

I.

Mintegy húsz éve foglalkozom a magyarországi Hymenopterekkel s ezen idő alatt végzett bűvárkodásom eredményéről akarok az alábbi sorokban beszámolni. Ezen időből 15 év MOCSÁRY SÁNDORNak „A Magyar Birodalom Állatvilága: Hymenoptera“ című munkájának megjelenése utánra esik. Ezen idő óta több dolgozat jelent meg a magyar Hymenoptera-faunáról s azokat a mennyire ismertem s hozzájuk férhettem, felhasználtam, t. i. hogy tekintettel voltam az ott közölt adatokra s azokat nem vettem fel mint a faunára új fajokat.

Ellenben új adatnak vettem fel azokat, a melyekről tudomásom volt ugyan, hogy a Nemzeti Múzeum gyűjteményében meg vannak, de az irodalomban ezekről semmiféle adat még nem jelent meg. A múzeum adatai természetesen nincsenek felvéve, mivel én csak azokat közlöm, a melyek az én gyűjteményemben foglalnak helyet s abban bárki által megtekinthetők.

Ezek az adatok is elég tekintélyes számúak s csak azt bizonyítják, hogy ez a rovarrend még a meglehetősen elszigetelten s egyéb hivatalos foglalkozása s élethivatása által nagyfokban akadályozott bűvár kezében is igen hálás anyagot nyújt a tanulmányozásra.

Felsorolok összesen 543 fajt, a melyből 266 ugyan már ismeretes volt, de igen kevés, egy-két termőhelyről, vagy egymástól nagyon távol eső helyekről, csak szórványosan ismerték. Mindenesetre igen ritka fajok ezek is, úgy hogy alig hiszem, hogy a Nemzeti Múzeum gyűjteményét kivéve, még csak egytized része is meg lenne bármely más gyűjteményben. A következő 260 faj pedig Magyarországon eddig még nem észlelt vagy legalább is sehol fel nem sorolt faj, a melyek közül azt hiszem, hogy sok a Nemzeti Múzeum gyűjteményében is hiányzik.

A fennmaradó 17 faj még a faunára s a tudományra nézve is új faj, a melyeknek leírását is közlöm ezen felsorolás keretében.

Az anyag gyűjtésében segítségemre voltak, a miért e helyen is hálás köszönetet mondok, első sorban DR. SZILÁDY ZOLTÁN, ki az évente gyűjtött *Hymenoptera*-anyag nagy részét küldötte el nekem tanulmányozás s meghatározás végett. Az ő gyűjtéséből valók a Nagyenyed, Fugod, Igenpatak, Oláblapád, Plitvieza és Senjsko Bilo termőhelyekről felsorolt adatok.

PILLICH FERENCZ Simontornyáról küldötte be az ott gyűjtött anyagot átnézés végett s a Simontornyáról felsorolt anyag kizárólag az ő gyűjtésének gyümölcse.

FEKETE GYÖZÖ Szalonczáról bár kevés, de értékes adatokkal járult hozzá ezen felsorolás adataihoz.

Igen sok adat származik MERKL EDÉ-től, a ki Boksánbányán és Ferenczfalván gyűjtött részemre, míg MERKL JÓZSEF Verseczről járult hozzá szintén megbízás alapján a gyűjteményem gyarapításához.

A meghatározásban segítségemre volt első sorban MOCSÁRY SÁNDOR kir. tanácsos, múzeumi igazgató-őr, kitől az első tanítást kaptam a Hymenopterák meghatározására s ki később is támogatót sok nehéz faj determinálásában.

Nagy segítségemre volt I. D. ALFKEN Bremenben, ki az oly nehéz *Halictus*, *Prosopis* és *Sphecodes* nemeket határozta meg, de a többi nemekben (*Anthrena*, *Colletes* stb.) is sokat segített s leírta az *Anthrena setosa* ALFK. nevű új fajt.

Továbbá ALB. ULBRICHT Crefeld-ben, ki az Ichneumonidák egy nagy részét determinálta s a gyűjtemény alapján leírta a *Hoplismenus pica* WESM. ♂, *Pimpla brachycera* THOMS. ♂, *Xorides Kissi* ULBR., *Banchus falcatorius* var. *luteofuscatus* ULBR., *Perosis albomarginatus* ULBR., *Odontomerus rufiventris* var. *rufipes* ULBR. nevű fajokat. Ezeknek a típusai szintén a gyűjteményem értékét emelik.

Fogadják ez úton is szíves segítségükért forró köszönetet.

Ezzel útra bocsátom felsorolásomat. Lehet, hogy tévedések is lesznek benne, de ezek ilyszerű munkákuál szinte elkerülhetetlenek. A magam részéről igyekeztem feladatomat tőlem telhetőleg jól és lelkiismeretesen elvégezni.

Tenthredinidae.

- Tenthredella* (*Tenthredo*) **hybrida**¹ Ev.: Bethlen, Marosgombás.
Tenthredo (*Allantus*) **bifasciatus** MüLL. (*viduus* Rossi): Kecskemét, Felső-Ilosva. — *T. annulatus* KLG.: Drenkova.
Tenthredopsis lactiflua KLG.: Celna (SZILÁDY). — *T. fulvitaris* Ed. ANDRÉ: Csorba.
Siobla (*Encarsioneura*) **Sturmi** KLG.: Boksánbánya.
*Macrophya chrysur*a KLG.: Boksánbánya. — *M. blanda* F. (*solitaria* SCHRNK.): Nagyenyed. — *M. carinthiaca* KLG.: Boksánbánya.
Dolerus dubius KLG. var. *desertus* KLG.: Ferenczfalva. — *D. palustris* KLG. var. *saxatilis* KLG.: Ferenczfalva. — *D. rufotorquatus* A. COSTA: Boksánbánya. — *D. nigratus* MüLL. (*fissus* Htg., *varispinus* Htg.): Csepel.
Loderus vestigialis KLG.: Boksánbánya.
Athalia maculata Mocs.: Bethlen.
Emphytus viennensis SCHRNK.: Nagyenyed (SZILÁDY).
Taxonus minutus A. COSTA: Nagyenyed.
Mesoneura despecta KLG.: Bethlen.
Pareophora monticola THOMS. (*exarmata* THOMS.): Nagyenyed (SZILÁDY).
Monophadnus Spinolae KLG. var. *scutellaris* ANDRÉ: Bethlen.
Scolineura recta THOMS.: Detonáta.
Trichiocampus eradiatus Htg.: Marosgombás.
Cryptocampus saliceti FALL.: Oláhlapád.
Pontania viminalis Htg. (*ischnocerus* THOMS.): Hadad.
Amauronematus histrio LEP.: Boksánbánya.
Lygaeonematus compressus Htg.: Ferenczfalva.
Pristophora betulae RETZ.: Hadad.
*Aprosthem*a **axillaris** ZADD. (*Zaddachi* ANDRÉ): Nagyenyed (SZILÁDY).
Acantholyda flaviceps RETZ.: Nagyenyed, Boksánbánya.
Cephaleia signata F.: Zilah.
Pamphilus inanitus VILL.: Marosgombás. — *P. lucorum* F.: Boksánbánya.

Cephiidae.

- Janus cynosbati* L.: Nagyenyed.

¹ A vastag nyomással kiemelt fajok faunánkra újak.

Cephus infuscatus ANDRÉ: Bethlen.
Monoplopus idolon ROSSI: Boksánbánya.

Cynipidae.

Andricus quercus corticis L.: Hadad.

Evaniidae.

Evania caudatum SZÉPL.: Boksánbánya.

Trigonalidae.

Trigonalys Hahni SPIN.: Bethlen, Apanagyfalu.

Ichneumonidae.

Ichneumon furius L.: Kékes. — *I. rudis* FONSC.: Hadad. — *I. rufinus* GRAV.: Hadad, Bethlen. — *I. rubens* FONSC.: Kékes. — *I. bilineatus* GMEL.: Felső-Ilosva. — *I. puerperae* MOCS.: Igenpatak (SZILÁDY). — *I. extensorius* L.: Hadad, Kékes, Szaloncza, Boksánbánya. — *I. primatorius* FORST.: Szaloncza (FEKETE). — *I. validicornis* HOLMGR. var. *vivacior* TISCHB.: Boksánbánya. — *I. perversus* KRIECHB.: Bethlen. — *I. siculus* KRIECHB.: Zilah. — *I. medialis* WESM.: Nagyenyed, Boksánbánya. — *I. fulvicornis* GRAV.: Felsőtök. — *I. gracilicornis* GRAV. var. *nigricaudus* BERTH.: Czibles-havas, Igenpatak, Boksánbánya. — *I. raptorius* GRAV. var. *albicaudus* BERTH.: Zilah. — *I. coniger* TISCHB.: Simontornya. — *I. caedator* GRAV.: Zilah, Boksánbánya. — *I. varus* TISCHB.: Boksánbánya. — *I. erraticus* BERTH.: Boksánbánya. — *I. exilicornis* WESM.: Ferenczfalva. — *I. sanguinator* ROSSI: Simontornya. — *I. haematomerus* HLMGR.: Boksánbánya. — *I. inops* HLMGR.: Havasgyógy (SZILÁDY). — *I. gravipes* WESM.: Ferenczfalva. — *I. vestigator* WESM. (*deceptor* GRAV.): Szaloncza, Bethlen és var. *obscurior* BERTH.: Boksánbánya. — *I. limbatus* TISCHB.: Pareng-havas. — *I. melanostigma* KRIECHB.: Apanagyfalu, Czibles-havas. — *I. eumerus* WESM.: Apanagyfalu. — *I. memorator* WESM. (*delator* WESM.): Simontornya (PILICH). — *I. corrusator* L. var. *luridus* GRAV.: Apanagyfalu, Czibles-havas, Várkudu, Boksánbánya. — *I. castaneus* GRAV. var. *subniger* BERTH.: Hadad. — *I. fulvidactylus* KRIECHB.: Pareng-havas. — *I. dumeticola* GRAV.: Boksánbánya. — *I. albosignatus* GRAV. var. *punctus* BERTH.: Boksánbánya. — *I. derogator* WESM.: Alsó-Ilosva, Boksánbánya. — *I. vacillatorius* GRAV.: Hadad. — *I. semirufus* GRAV.: Simon-

tornya (PILlich), Hadad. — *I. captorius* THOMS.: Czibles-havas.
 — *I. coniger* TISCHB.: Simontornya. — *I. leucurus* KRIECHB.:
 Bethlen, Simontornya.

Eupalamus lacteator GRAV.: Hadad.

Amblyteles equitatorius Sz.: Nagyenyed. — *A. culpatorius* GRAV.:
 Szaloneza, Nagyenyed. — *A. punctus* GRAV.: Hadad, Boksán-
 bánya. — *A. bicingulatus* GRAV.: Hadad. — *A. uniguttatus*
 GRAV. var. *fumigator* GRAV.: Szaloneza és var. *subfasciatus*
 TISCHB. (*interjectus* TISCHB.): Ferenczfalva. — *A. conspurcatus* GRAV.
 Hadad, Nagyenyed, Ferenczfalva. — *A. Devylderi* HLMGR.:
 Kékes, Felsőtök. — *A. Panzeri* WESM.: Boksánbánya. — *A. fus-*
cipennis WESM. (*fusorius* auct): Igenpataka. — *A. injucundus*
 WESM.: Zilah. — *A. pedatus* BERTH.: Zilah. *A. caeruleator*
 ZETT.: Szaloneza.

Amblyteles Veressi n. sp.

♀ Antennis filiformibus tricoloribusque, basi rufis, in medio
 albis, apice nigris. Capite nigro, ruguloso-punctato; clypeo margine
 apicali triangulariter exciso; mandibulis et palpis maxillaribus rubris.
 Thorace nigro, scutello albido Areis metathoracis integris, area supere-
 romedia quadrata, spiraculis thoracis elongatis. Alis hyalinis, venis
 stigmatibusque flavis. Petiolo striato et postpetiolo nigris; segmen-
 tis 2, 3. et 6. margine albido. Pedibus rubris, femoribus posticis
 tibiárumque posticarum apice nigris; tarsis spinulosis, coxis nigris
 haud tuberculatis. Long. 10 mm.

Hungaria orientalis: Felsőtök (legit D. FR. VERESS DE
 KÖVESD).

*

♀ A fonálforma csápok töve vörös, közepe fehér, vége fekete.
 A fej fekete, ránczosan pontozott, a fejpaizs elülső széle kétoldalt
 háromszögű kimetszéssel. Az állkapcsok és az állkapcsi tapogatók
 vörösek. A tor fekete, a paizs fehér. Az utótor mezői teljesek, az
 area superomedia négyszögű, a tor légnyílásai hosszúkások. A szár-
 nyak átlátszók, nem füstösek, az erek és a szárnyjegy sárga. A ro-
 vátkolt petiolus és a postpetiolus fekete, a 2-3. és 6. szelvény széle
 fehér. A lábak vörösek, a hátsó czombok és a hátsó lábszár vége
 feketék. A lábfejek tüskések, a csipők feketék, dudorodás nélkü-
 liek. Hossza 10 mm.

Termőhelye Felsőtök, Szolnok-Doboka vármegyében, a hol
 KÖVESDI VERESS FERENCZ kir. járásbíró gyűjtötte, a kinek tiszteletére
 ezt az új fajt elneveztem.

Chasmodes paludicola WESM.: Hadad, Bethlen.

Psilomastax caeruleator F.: Czibles-havas.

Hoplismenus pica WESM.: Senjsko Bilo. — *H. lamprolabus* WESM.:
Ferenczfalva.

Exephanes femoralis BRISCHKE: Hadad.

Exephanes hungaricus n. sp.

♀ Capite antennisque nigris. Clypeo antice rotundato. Thorace nigro, spiraculis oblongo-ovalibus, area superomedia fere sexangulari. Scutello nigro, haud sellato. Alis paulo infumatis, venis brunneis, stigmatibus aurantiaco. Postpetiolo sulcato-ruguloso, segmentis 2–3, margine apicali nigro excepto, rubris, segmentis reliquis nigris. Gastrocoelo magno, leviter et parce sulcato, segmentis subtilissime denseque punctatis. Pedibus nigris, tibiis anticis antice albido-flavis. Long 13 mm.

Hungaria meridionalis: Ferenczfalva (MERKL).

*

♀ A fej és a csápok feketék, a fejpaizs elülső széle kerekített, ép. A tor fekete, a légnyílások hosszúkás tojásformák, az area superomedia majdnem hatszögű. A paizs fekete, nem nyerges. A szárnyak kissé füstösek, az erek barnák, a szárnyjegy narancssárga. A postpetiolus barázdásan ránczolt. A potrok fekete, a 2–3. szelvény vörös, fekete hátsó szegélylyel. A gastrocoelon nagy, sekélyen és gyéren barázdás, a szelvények felülete finoman és nagyon sűrűn pontozott. A lábak feketék, az elülső lábszár elül fehéres-sárga. Hossza 13 mm.

Termőhelye: Ferenczfalva (Krassó-Szörény vármegye; MERKL EDE gyűjtéséből).

Anisobas hostilis GRAV.: Boksánbánya.

Rhyssolabus albicoxis n. sp.

♂ Capite transverso, nigro, mandibularum basi, labro, clypeo, fronte ante antennas, facie et scapo antice albis, temporibus elongatis rotundatisque, grosse punctatis, genis paulo elongatis. Thorace nigro, parapsidis laevibus, prothoracis medium fere attingentibus. Scutello nigro, paulo elevato, antice carinato. Area basali metathoracis costulato-rugulosa, aree superomedia ab area petiolarum haud separata, grosse rugulosa, areis externae et dentipara angustatis et rugulosis, apice dente breviuseculo truncato armatis. Spiraculis breviter-ovalibus. Aliarum venis et stigmatibus brunneis, hujus basi castanea. Petiolo et postpetiolo transverso et dense sulcato carinulis duabus conjunctis. Segmento abdominali secundo plica lata media retrorsum evanescente instructo; segmentorum superficie laevi, seg-

mentis 1—3 rubris, reliquis nigris. segmentis tribus apicalibus margine postico interdum albidis. Pedibus nigris, coxis anticis et intermediis albidis, posticis nigris, tibiis posticis, apice femorum posticorum tarsisque posticis nigris. Long. 8 mm.

Hungaria orientalis: Bethlen (2 ♂).

♂ A harántos fej fekete, az állkapcsok töve, a felső ajak, a fejpaizs, a homlok a csápok előtt, az arez és a csápok tőizei elül fehérek, a kerekített halánték hosszúkás, durván pontozott, a pofa kissé előrenyúló. A tor fekete, a parapsidák sekélyek és majdnem a tor közepéig érnek. A paizsoeska fekete, kissé kiemelkedő, elül ormos. Az utótor area basalis-a lécezetten ránczolt, az area supromedia az area petiolaris-tól nincs elkülönítve és durván ránczolt, az area externa és dentipara keskeny és ránczolt, esúcsán rövid lemetszett foggal. A lélekző nyílások rövid tojásformák. A szárnyak erezete és a szárnyjegy barna, utóbbinak töve világosabb gesztenyebarna. A petiolust két kiemelkedő lécz köti össze a széles és erősen barázdás postpetiollussal. A potroh második szelvényének közepén egy hátrafelé elenyésző ráncz van, a szelvények felülete síma, az 1—3. szelvény vörös, a többi fekete, az utolsó három szelvény hátsó szegélye némelykor fehér. A lábak feketék, az elülső és középső csípők fehéresek, a hátsók feketék, a hátsó lábszárak, a hátsó czombok töve és a hátsó lábfej fekete. Hossza 8 mm.

Előfordul Bethlen vidékén, a hol 2 ♂ példányt gyűjtöttem.

Tricholabus femoralis THOMS.: Felsőtök.

Platylabus punctifrons THOMS.: Szaloneza.

Diadromus tenax WESM.: Boksánbánya.

Phaogenes melanogonus GM.: Versecz, Boksánbánya.

Proscus cephalotes WESM.: Boksánbánya

Osprynchotus seductor GRAV.: Bethlen, Kékes.

Cryptus fulvipes MAG.: Kékes, Havasgyógy, Marosgombás. — *Cr. crenulatus* BR.: Arpásló. — *Cr. pseudonymus* TSCHKEK: Ferenczfalva.

— *Cr. Germari* TSCHBG.: Boksánbánya. — *Cr. leucocheir* RATZB.: Kékes. — *Cr. italicus* GR.: Hadad, Boksánbánya. — *Cr. Dianae* GR.: Hadad. — *Cr. macellus* TSCHKEK: Hadad. — *Cr. bucculentus* TSCHKEK: Hadad, Boksánbánya. — *Cr. extinctor* TSCHKEK: Szaloneza, Hadad. — *Cr. atripes* GR.: Szaloneza, Hadad. — *Cr. incisus* TSCHKEK: Bethlen. — *Cr. migrator* F.: Szaloneza. — *Cr. tuberculatus* GR.: Szaloneza.

— *Cr. tuberculatus* GR.: Szaloneza.

Xylophrurus (Echtrus) lancifer GRAV.: Hadad.

Goniocryptus (Trychosis) pictus THOMS.: Boksánbánya. — *G. titillator* L.: Boksánbánya. — *G. abnormis* TSCHKEK. Apanagyfalu, Bok-

sánbánya. — *G. simulator* TSCHek: Hadad, Boksánbánya. —
G. inimica TSCHek: Bethlen. — *G. pauper* TSCHek: Hadad.
Habrocryptus alternator GRAV.: Hadad.
Pycnocryptus peregrinator L. var. *rufifemur* ULBR.: Boksánbánya.
Spilocryptus Zygaenarum THOMS.: Apanagyfalu. — *Sp. nigricornis*
 KRIECHB.: Lele, Apanagyfalu. — *Sp. Frey-Gessneri* SCHMIED.:
 Boksánbánya. — *Sp. claviventris* KRIECHB.: Hadad, Arpásló,
 Boksánbánya. — *Sp. Magrettii* KRIECHB.: Boksánbánya.

Spilocryptus Punguri n. sp.

♀ Capite transverso, nigro, temporibus oculis multo latioribus et haud convergentibus, angulis posticis haud rotundatis, genis elongatis, clypeo laevigato, subtiliter punctato, utrinque paulo sinuato, antice dente parvo insrueto. Antennarum seapo crasso, funiculo nigro. Thorace nigro, prothorace antice declivi, parapsidis parum explicatis, tantum antice distinguendis. Scutello paulo elevato, albido. Metathorace brevi, carinulis fere deficientibus, areis evanescentibus, tantum carinulis transversis, versus latera distinctionibus, visibilibus; lateribus haud spinosis, spiraculis ovalibus. Thorace pallide griseo-pubescente. Alis paulo infuscatis, cellula radiali apicem alae haud attingente, areola pentagona, marginibus lateralibus ejus parallelis. Petiolo haud elongato, nigro, postpetiolo apice rufescente; petiolo apice dilatato et nonnihil curvato, postpetiolo disco laevi, nitido, ad latera punctato. Abdomine supra subtiliter punctato, segmentis 2–4 rubris, 5–6 nigris et septimo supra albo. Terebra abdomini aequilonga. Pedibus nigris, femoribus anticis et intermediis basi tibiisque anticis rubris. Long. 10 mm., terebra 45 mm.

Sp. nigricorni proximus, sed differt: corpore minore, segmento quarto abdominis rubro, septimo albo et femoribusque magnam ad partem rubris.

Speciem novam, in memoriam Dom. J. PUNGUR denominatam, Dom. E. MERKL prope Boksánbánya (Hungaria meridionalis) legit.

♀ A harántos fej fekete, a halánték a szemnél szélesebb és nem összetartó, a hátsó szögletek nem kerekítettek, a pofák megnyúltak, a fejpaizs oldalt kissé kimetszett, elül apró fogaeskával fegyverzett, felülete síma és finoman pontozott. A csápok tíze széles, a csáp-ostor fekete. A tor fekete, az előtor elül meredek, a parapsidák kevéssé kifejlődöttek, inkább csak elül láthatók. A kissé kiemelkedő paizsocska fehér. Az utótor rövid, léczei csaknem hiányzanak, mezői elenyészők, csak a harántléczek, melyek oldalt erőteljesebbek. láthatók; az oldalakon nincsen tüske, a lélekző nyílások tojásformák. A tor halvány szürke szőrökkel fedett. A szárnyak kissé füstösek,

a sugársejt nem éri el a szárny végét, az areola ötszögű, függőleges oldalai párhuzamosak. A potroh nyele nem megnyúlt, fekete, a postpetiolus korongja síma és fénylő, szélei pontozottak. A potroh felül finoman pontozott, a 2—4. szelvény vörös, az 5—6. szelvény fekete és a hetedik felül fehér. A tojócső olyan hosszú, mint a potroh. A lábak feketék, az elülső és középső czombok töve és az elülső lábszár vörös. Hossza 10 mm., a tojócső 4.5 mm.

A *S. nigricornis* legközelebbi rokona, de attól a következőkben tér el: teste kisebb, negyedik potrohszelvénye vörös, a hetedik pedig fehér és a czombok nagyobb része vörös.

Ez az új faj; melyet PUNGER GYULA emlékére neveztem el, Boksánbánya vidékén foreul elő, ahol MERKL EDE gyűjtötte.

Spilocryptus hospes TSCHKEK var. *nigricans* nov. var.

♂ A typo differt: pedibus anticis et intermediis rufescentibus, posticis (annulo basali flavo femorum et annulo albo tibiarum exceptis) nigris.

Hungaria orientalis: Apanagyfalu.

♂ A törzsfajtól a következőkben tér el: az elülső és középső lábak vörösesek, a hátsók (kivéve a czombok sárga tógyűrűjét és a lábszár fehér gyűrűjét) feketék.

Előfordul Apanagyfalú környékén.

Hoplocryptus mesoxanthus THOMS.: Alsó-Ilosva, Szaloncza. — *H. fugitivus* GRAV.: Bethlen, Várkudu. — *H. occisor* GRAV.: Versecz. — *H. fuscicornis* TSCHKEK: Nagyenyed. — *H. insectator* TSCHKEK: Boksánbánya. — *H. quadriguttatus* GRAV.: Hadad.

Listognathus Mengerseni SCHMIED.: Apanagyfalú.

Mesostenus truncatidens SCHMIED.: Debreczen. — *M. ligator* GRAV.: Hadad. — *M. ingenuus* TOSQU.: Apanagyfalú, Versecz. Ennek a fajnak eddig csak a ♂-je volt ismeretes. A nőstény leírását a következőkben adom:

Mesostenus ingenuus TOSQU. ♀

♀ Capite transverso, nigro, prope marginem internum oculorum linea alba ornato, antennis albo-annulatis. Temporibus oculis aequilongis, angustis et margine rotundatis, genis elongatis. Thorace nigro, ante et infra basi alarum linea alba ornatis, carinulis et lateribus scutelli albidis. Prothorace antice haud declivi, supra laevigato et parce punctato, parapsidis usque ad scutellum extensis, metathorace ruguloso, carinulis duabus transversis, instructo, carinula postica in spinulam parvam elevata. Spiraculis oblongis. Alis leviter

infuscatis, areola quadrangulari, parva, latiore quam longiore, nervulo opposito, subtus interrupto. Abdomine nigro, petiolo apice, postpetiolo segmentisque secundo et tertio abdominalibus rubris. Petiolo paulo elongato, postpetiolo laevigato, segmentis abdominalibus punctatis, segmento secundo latitudine sua longiore. Pedibus rubris, coxis nigris, tibiis posticis apice cum tarsis posticis fusciscentibus. Long. 11 mm., terebra 6 mm.

Hungaria: Apanagyfalu et Verseez.

(♂) Mas ex Aegypto cognitus.

♀ A harántos fej fekete, a szemek belső szegélye mellett fehér vonallal és a esápok fehérgyűrűsök. A halánték olyan hosszú, mint a szem, keskeny, szélük kerekített, a pofák megnyúltak. A tor fekete, a szárnyak előtt és alatt fehér vonallal, a paizsoeska lécei és oldalai fehérek. Az előtor elül nem meredek, felülete síma és gyéren pontozott, a parapsidák a paizsoeskáig terjednek, az utótor ránczolt, két harántléczezel, melyek közül a hátsó kis fogaeskált képez. A lélekzónyílások tojásformák. A szárnyak kissé füstösek, az areola négyszögű, apró, szélesebb mint hosszú, a nervulus éren álló, alul megszakított. A petiolus kissé megnyult, a postpetiolus síma, a szelvények pontozottak, a második szelvény hosszabb, mint széles. A lábak vörösek, a esípők feketék, a hátsó lábszár vége és a hátsó lábfej barnás. Hossza 11 mm., a tojőeső 6 mm.

A ♂ Egyiptomból volt ismeretes, a leírt nőstények Apanagyfalu és Verseez-ről származnak.

Mesostenus albinotatus GRAV.: Bethlen. — *M. transfuga* GRAV.: Szaloneza.

Plectocryptus curvus GRAV.: Szaloneza. — *P. arrogans* GRAV.: Bok-sánbánya.

***Plectocryptus Merkli* n. sp.**

♀ Capite nigro, ruguloso-punctato, postice angustato, serobibus profundis. Antennis tricoloribus, basi nigris, medio albis, apice subtus rufobrunneis. Collo albo, pro- et mesothorace nitido, subtiliter punctato, metathorace ruguloso-punctato, areis basali et superomedia laevibus et nitidis, area petiolari transversim rugulosa. Scutello albo, spiraculis oblongis. Alis usque ad medium abdominis extensis, marginibus lateralibus areolae convergentibus, angulo externo cellulae discoidalis obtuso vel recto. Petioli carinulis subtilibus, segmentis abdominis 1—3 rubris, grosse punctatis. Pedibus rubris, coxis apiceque tibiarum posticarum nigris, tibiis extus spinosis. Terebra abdomine brevior Long. 8 mm.

Hungaria meridionalis: Verseez (leg. JOS. MERKLI).

♀ A fej fekete, ránczolva-pontozott, hátul keskenyedő, a csáp-gödrök mélyek. A csápok háromszínűek, tövük fekete, középső részük fehér, végük alul vörösesbarna. A nyak fehér, az elő- és középtor fénylő, finoman pontozott, az utótor ránczolva-pontozott, az area petiolaris harántul ránczolt. A paizsoeska fehér, a lélekszónylások hosszúkások. A szárnyak a potroh közepéig terjednek, az areola oldalai összetartók, a cellula discoidalis külső szöglete tompa-, illetőleg derékszögű. A petiolus léczei gyengén fejlettek, az 1—3. szelvény vörös, durván pontozott. A lábak vörösek, a csípők és a hátsó lábszár vége feketék, a csípők külső oldala tüskés. A tojóeső rövidebb, mint a potroh. Hossza 8 mm.

Előfordul Versecz körül, ahol MERKL JÓZSEF gyűjtötte, kinek nevééről az új fajt elneveztem.

Microcryptus graninicola GRAV.: Czibles-havas.

Acanthocryptus quadrispinosus GRAV.: Bethlen. — *A. nigrinus* GRAV.: Boksánbánya.

Acanthocryptus Feketei n. sp.

♂ Antennis nigris, basi subtus albis; capite transverso, temporibus postice valde angustatis. Fronte punctata prope oculos albo-lineata, labro et disco clypei albis, antice albo-pilosis. Pronoto nigro, antice declivi, parapsidis usque ad medium mesonoti extensis. Proet mesonoto ruguloso-punctatis. Area superomedia et area externa laevibus, nitidiusculis, area dentipara et area petiolaris rugulosis, spinis magnis instructis. Spiraculis oblongis. Tegula alarum alba, stigmatate nigro, intus albo, angulo externo cellulae discoidalis obtuso, marginibus lateralibus areolae fere parallelis. Petiolo et postpetiolo laevibus, nitidis, impunctatis, petiolo nigro, postpetiolo segmentisque 2—4 rubris. Coxis nigris, trochantere uno albido; pedibus rubris. apice tibiaram posticarum et tarsis posticis nigris; tibiis haud spinosis. Long. 7 mm.

Hungaria sept.-occid.: Szalancza, a Dom. V. FEKETE lectus, in ejus honorem speciem hanc novam denominavi.

♂ A csápok feketék, tövük alul fehér; a fej harántos, a halánték hátul erősen keskenyedő. A pontozott homlokon a szemek belső széle mellett fehér vonallal, a felső ajak és a fejpaizs közepe fehér és elül fehér szőrökkel fedett. Az előtor fekete, elül meredek, a parapsidák a középtor közepéig terjednek. Az előtor és a középtor ránczolva-pontozott. Az area superomedia és area externa síma, majdnem fénylő, az area dentipara és area petiolaris ránczolt, nagy tüskékkel. A lélekszónylások tojásformák. A szárny tegulája fehér, a

szárnyjegy fekete, belső oldala fehér, a discoidális sejt külső szöglete tompa, az areola oldalai majdnem párhuzamosak. A petiolus és postpetiolus síma és fénylő, nem pontozott. A petiolus fekete, a postpetiolus és a 2–4 potrohszelvény vörös. A csápok feketék, az egyik trochanter fehér, a lábak vörösek, csak a hátsó lábszár csúcsa és a hátsó lábfej fekete, a lábszárak nem tüskések. Hossza 7 mm.

Előfordul Szalonzán, Trencesén vármegyében, a hol Fekete Győző fedezte fel, kinek tiszteletére az új fajt elneveztem.

Hemiteles nigrobasalis SCHMIED.: Hadad. — *H. castaneus* TASCHB.: Budapest. — *H. similis* GRAV.: Bethlen. — *H. plectisciformis* SCHMIDKN.: Bethlen. — *H. decipiens* GRAV.: Tasnád. — *H. ridibundus* WESM.: Pele. — *H. micator* GRAV.: Kis-Tapolcsány. — *H. macrurus* THOMS.: Bethlen. — *H. atricapillus* GRAV.: Ünökő. — *H. niger* TASCHB.: Szaloneza. — *H. unicolor* THOMS.: Szaloneza. — *H. Schaffneri* SCHMIDKN.: Szaloneza. — *H. tiostylus* THOMS.: Szaloneza.

Hemiteles hungaricus n. sp.

Capite magno, nigro, temporibus vix punctatis, oculis aequilatis, paulo convergentibus, arcuatis. Antennarum articulis quatuor basilibus fuscis, reliquis nigris, articulo secundo clavae articulo primo duplo longiore. Prothorace declivi, parapsidis usque ad medium mesothoracis extensis. Scutello et postscutello bene explicatis. Areae metathoracis distinctis, area superomedia ab area petiolaris separata. Alis abbreviatis, apicem metathoracis haud attingentibus. Thorace nigro, laevigato, vage punctulato et parce albo-piloso. Petiolo nigro, nodis spiraeulorum vix distinguendis, postpetiolo nigro, ad latera ruguloso. Abdomine nigro, segmentorum 2–3 basi rubro, segmentis laevibus, segmento secundo haud transverso, postice dilatato. Pedibus flavis, breviter pilosis. Long. 3 mm.

Hungaria orientalis: Bethlen (Com. Szolnok-Doboka).

A fej nagy, fekete, a halánték alig pontozott, oly széles mint a szem, kissé összetartó, kerekített. A csápok első négy íze barna, a többi fekete, a csápoستor második íze kétszer oly hosszú mint az első íz. Az előtor meredek, a parapsidák a középtor közepéig terjednek. A paizsoeska és utópaizsoeska jól kifejlődött. Az utótor mezői kifejlődöttek, az area superomedia az area petiolaristól elkülönített. A szárnyak esőkevényesek, alig érik el az utótor végét. A tor fekete, síma, szétszórtan pontoeskázott és ritkásan fehér-szőrös. A petiolus fekete, a lélekzónyilások dudorodása alig kifejezett, a fekete postpetiolus oldalai ránczoltak. A potroh fekete, a 2–3. szelvény töve

vörös, a szelvények simák, a második szelvény nem harántos, hátul kiszélesedő. A lábak sárgák, rövid szőrökkel fedettek. Hossza 3 mm.

Előfordul Bethlen vidékén, a hol ezt az új fajt felfedeztem.

Pezomachus tucidulus FÖRST.: Hadad. — *P. bellicosus* FÖRST.: Szilágy-cseh. — *P. vulnerans* FÖRST.: Bethlen. — *P. formicarius* FÖRST.: Nagyilonda. — *P. modestus* FÖRST.: Ünökő. — *P. linearis* FÖRST.: Ünökő. — *P. tachypus* FÖRST.: Bethlen. — *P. accrorum* GRAV.: Középfalva. — *P. breviceps* THOMS.: Bethlen. — *P. ephippiger* FÖRST.: Középfalva.

Pezomachus transsylvanicus n. sp.

♀ Capite transverso, nigro, postice exciso, lateribus obtuse angulatis; antennis apice nigris, articulo septimo latitudine sua paulo longiore. Pronoto et metanoto fere aequilongis, brunneo-flavis, metanoto haud elevato, sulco transverso distincto instructo. Abdomine subtilissime aciculato, vix piloso, segmento primo lateribus haud nodosis, brunneo-flavis, segmento secundo toto brunneo-flavo, segmentis reliquis fusco-nigris, basi segmenti tertii lateribusque segmentorum sequentium flavis. Terebra segmento abdominali primo aequilongo. Pedibus flavis, tibiis spinis parti tertiae articuli tarsalis primi aequilongis munitis. Long. 4 mm., terebra 0.68 mm.

P. venatorio FÖRST. affinis, sed pedibus totis flavis facillime distinguendus.

Habitat in monte Ünökő, Hungariae orientalis, ubi mense Augusto anni 1912 duo specimina legi.

♀ A fej harántos, fekete, hátul kikanyarított, oldalai tompaszögűek; a csápok vége fekete, a hetedik csápiz kissé hosszabb mint széles. Az előtor és az utótor majdnem egyenlő hosszú, barnás-sárgák, az utótor nem kiemelkedő, jól kivethető harántbarázdával. A potroh nagyon finoman kareztolt, alig szőrös, az első szelvény barnás-sárga, oldalain kidudorodás nélküliek, a második szelvény egészen barnás-sárga, a többi szelvény barnás-fekete, kivéve a harmadik szelvény tövét és a többiek oldalát, melyek sárgák. A tojócső olyan hosszú, mint az első potrohszelvény. A lábak sárgák, a lábszárak tüskések, a tüskék $\frac{1}{3}$ oly hosszúak, mint az első lábfej. Hossza 4 mm., tojócső 0.68 mm.

A *P. venatorius* FÖRST.-hez közelálló, attól egészen sárga lábai által könnyen megkülönböztethető.

Előfordul az Ünökő aljában, a hol 1912. évi augusztus havában gyűjtöttem két példányát.

- Euryproctus luridator* GRAV. : Boksánbánya, Senjsko Bilo
- Pimpla flavicoxis* THOMS. : Hadad, Ferenczfalva. — *P. spuria* GRAV. : Boksánbánya, Versecz. — *P. brassicariae* PODA : Hadad, Kékes, Bethlen, Nagyenyed, Oláhlapád. — *P. quadridentata* THOMS. : Boksánbánya. — *P. roborator* F. : Debreczen, Czibles-havas, Boksánbánya, Versecz. — *P. viduata* F. : Versecz. — *P. arundinator* GIR : Bethlen, Boksánbánya. — *P. Habermehli* SCHMIED. : Hadad, Boksánbánya, Versecz. — *P. terebrans* RATZ. : Ferenczfalva és var. *geniculatus* KRIECHB. : Ferenczfalva. (Eddig külön fajként szerepelt az *Ephialtes* nemben). — *P. detrita* HLMGR. : Nagyenyed. — *P. similis* BRIDGM. : Czibles-havas. — *P. nigricans* THOMS. : Czibles-havas. — *P. nigricaposa* THOMS. : Havasgyógy. — *P. brevicornis* GRAV. : Oláhlapád. — *P. bilineata* BRILLÉ. : Apanagyfalva. — *P. brachycera* THOMS. : Versecz, Boksánbánya (♂, descr. ULBRICHT).
- Ephialtes crassiceps* THOMS. : Igenpataka. — *E. gnathaulax* THOMS. : Bethlen, Ispánmező, Nagyilonda. — *E. tuberculatus* FOURCR. : Hadad. — *E. tenuiventris* HLMGR. : Hadad. — *E. brevicornis* TSCHKE : Ünökő. — *E. pleuralis* THOMS. : Ferenczfalva.
- Rhyssa approximata* F. : Ferenczfalva. — *Rh. hungarica* Mocs. : Ferenczfalva, Boksánbánya. — *Rh. amoena* F. : Ünökő, Ferenczfalva.
- Thalassa citraria* OLIV. : Boksánbánya. — *Th. superba* SCHRNK. : Ferenczfalva.
- Polysphincta varipes* GRAV. : Versecz. — *P. multicolor* GRAV. : Nagyenyed.
- Glypta teres* GRAV. : Hadad. — *G. salsolicola* SCHMIED. : Versecz.
- Clitopyga incitator* F. : Detonáta, Versecz és var. *haemorrhoidalis* GRAV. : Versecz.
- Procinetus Frauenfeldi* TSCHKE : Kékes.
- Meniscus murinus* GRAV. : Hadad, Boksánbánya. — *M. impressor* GRAV. : Boksánbánya.
- Lissonota insignita* GRAV. : Szent-Endre, Versecz, Boksánbánya. — *L. commixta* HLMGR. : Havasgyógy. — *L. segmentator* F. : Pareng-havas. — *L. parallela* GRAV. var. *nigricoxis* STRB. : Boksánbánya.
- Lampronota caligata* GRAV. : Kelenföld, Nagyenyed.
- Diceratops bicornis* GRAV. : Ferenczfalva.
- Ichnocerus seticornis* KRCHB. : Ferenczfalva.
- Xylonomus rufipes* GRAV. : Hadad, Czibles-havas. — *X. ephialtoides* KRCHB. : Nagyenyed. — *X. gracilicornis* GRAV. : Ferenczfalva. — *Xorides nitens* GRAV. : Hadad, Ferenczfalva. — *X. Kissi* ULBR. : Ferenczfalva (♂♀, MERKL EDE gyűjtése).
- Calliclisis hectica* GRAV. : Marosgombás.

- Odontomerus geniculatus* KRCHB. : Ferenczfalva. — *O. rufiventris* HLMGR.
var. *rufipes* ULBR. : Alsó-Ilosva.
Perosis albomarginata ULBR. : Hadad.
Coleocentrus heteropus THOMS. : Ferenczfalva.
Eniscophilus Ahngerii KOK. : Kékes.
Ophion obscurus F. : Zilah, Hadad. — *O. minutus* KRCHB. : Hadad. —
O. pteridis KRCHB. : Zilah.
Eremotylus marginatus GRAV. : Hadad, Zilah.
Campoplex anceps HLMGR. : Zilah.

Stephanidae.

- Stephanus anomalipes* FRST. : Boksánbánya (10 ♂ ♀).

Magyarországi rovargyűjtésem jegyzéke.

Közli: DR. SZILÁDY ZOLTÁN.

IV. Lepidoptera.

I.

Amit ebből a rendből — leginkább az erdélyi vármegyékben — gyűjtöttem, az nagyobb részét a nagyenyedi Bethlen-kollégium gyűjteményébe jutott. Néhány érdekesebb vagy faunánkra új példányt a Nemzeti Múzeumnak adtam át. A gyűjtemény makrolepidopteráit jobbára magam determináltam. Nehezebb esetekben SCHMIDT ANTAL barátom volt szíves segíteni, aki egyúttal összes mikrolepidopteráimat meghatározta. Lekötelező szívességeért ezuton is hálás köszönetem nyilvánításával tartozom. Gyűjtésem sok olyan fajt mutat föl, a melyet délkeleti felvidékünkön még nem gyűjtöttek, de vannak köztük egész faunánkra új adatok is.

Papilionidae.

- Papilio Podalirius* L. Nagyenyed III, V; Detonáta VIII. — ab. *Zanclaeus* Z. Nagyenyed V. — *Machaon* L. Nagyenyed IV; Radnai havasok (1000 m.) VIII.
Parnassius Mnemosyne L. Nagyenyed V—VI. — ab. *melaina* HONR. Nagyenyed VI. — *Apollo* L. Vihnye VII.

Pieridae.

- Aporia crataegi* L. Nagyenyed IV—V.
Pieris rapae L. Nagyenyed III, VIII; Igenpataka VII; Zalatna VIII.
napi L. Nagyenyed V, VII; Havasgyógy VIII. — var. *napaeae* Esp. Nagyenyed. — *Daplidice* L. Nagyenyed III,

- V. — *brassicae* L. Nagyenyed IV—V; Nyírmező VII; Radnai havasok (1400 m.) VII; Havasgyógy V; Szkléno VII.
Euchloë cardamines L. Nagyenyed IV—V; Havasgyógy V—VI.
Leptidea sinapis L. Nagyenyed VII; Remete VIII; Néma VIII. — var. *lathyræ* Hb. Nagyenyed IV—V.
Colias Hyale L. Nagyenyed IV—V, VII—VIII; Remete VII, XII; Detonáta VIII; Zalatna VIII; Ketesd VII. — *Myrmidone* Esp. Nagyenyed II, VI; Remete VII. — *Edusa* F. Nagyenyed VI; Crkvenice VI.
Gonopteryx rhamnæ L. Nagyenyed IV—V, VII; Zalatna VIII; Ketesd VII; Radnai havasok (1300 m.) VIII; Crkvenice VI.

Lycaenidae.

- Thecla betulae* L. Gyergyótölgyes VII; Kolozsvár. — *spini* SCHIFF. Nagyenyed VI; Remete VI. — *ilicis* Esp. és ab. *aesculi* Hb. Crkvenice VI. — *acaciae* F. Kolozsvár; Crkvenice VI. — *quercus* L. Igenpataka VII — *rubi* L. Nagyenyed VI; Remete.
Chrysophanus virgaureae L. Abrudbánya VIII; Detonáta VIII; Verespatak VIII; Havasgyógy VIII; Nagybácson VI. — *dispar* Hv. var. *rutilus* WERNB. Nagyenyed VIII. — *Phlaeas* L. és ab. *suffusa* TUTT. Nagyenyed.
Lycaena Argiades PALL. var. *Polysperchon* BGSTR. Nagyenyed. — *Aegon* SCHIFF. (*Argus* L.) Nagyenyed V—VI; Detonáta VIII; Verespatak VIII; Vizakna VIII; Alvincz VII; Néma VIII; Kispeszt V. — *Orion* PALL. Igenpataka VII; Remete. — *Astrarche* BGSTR. var. *calida* BEL. Nagyenyed V; Remete VIII; Retyezát (800 m.) VIII. — ab. *allous* Hb. Nagyenyed V. — *Icárus* ROTT. Nagyenyed V—VI, VIII; Detonáta VIII; Verespatak VIII; Remete VIII; Ketesd VII. — ab. *icarinus* SCR. Nagyenyed V—VII, ugyaninnen egy példány (V), mely fölül az ab. *Celina* Austr. bélyegét viseli. — *Eumedon* Esp. Nagyenyed V. — *Bellargus* ROTT. Nagyenyed; Crkvenice VI. — *Corydon* PODA Nagyenyed VII. — *Meleager* Esp. Nagyenyed. — *Argiolus* L. Nagyenyed IV. — *Cyllarus* ROTT. Nagyenyed V; Crkvenice VI.

Erycinidae.

- Nemeobius Lucina* L. Nagyenyed.

Libytheidae.

- Libythea celtis* LAICH. Crkvenice VI.

Apaturidae.

- Apatura Iris* L. Radnai havasok (1300 m.) VII; Szászalmas VII. —
Ilia SCHIFF. Igenpataka VII. — ab. *rubescens* ESP. és var.
Clytie SCHIFF. Nagyenyed.

Nymphalidae.

- Limenitis populi* L. Nagyenyed.
Neptis Lucilla F. Nagyenyed VI; Nyírmező VI; Torja VII. — var.
Ludmilla H.-S. Radnai havasok (1300 m.) VII. — *aceris*
 LEP. Nagyenyed V; Szászalmas VII.
Vanessa C-album L. Nagyenyed III, V; Szászalmas VII. — *polychloros*
 L. Nagyenyed III—IV, VI; Nyírmező VI; Radnai havasok
 (1300 m.) VIII; Szászalmas VII; Crkvenice VI. —
urticae L. Nagyenyed IV—VIII; Keted VII; Radnai havasok
 (1400 m.) VII. — *Io* L. Nagyenyed V; Remete;
 Havasgáld VIII; Topánfalva VIII; Radnai havasok (1400
 m.) VII. — *Antiopa* L. Nagyenyed V.
Pyrameis cardui L. Nagyenyed V—VI; Remete VII.
Melitaea matura L. Nagyenyed. — *Cinxia* L. Nagyenyed V—VI. —
Phoebe KN. Nagyenyed V; Crkvenice VI. — *Trivia* SCHIFF.
 Nagyenyed V. — *didyma* O. Nagyenyed; Remete VIII;
 Szászalmas VIII; Crkvenice VI. — *Athalia* ROTT. Nagyenyed
 V—VI; Remete VI; Néma VII. — ab. *tricolor*
 HORM. Nagyenyed.
Argynnis Dia L. Nagyenyed IV, VI, VIII; Remete. — *Latonia* L.
 Nagyenyed IV, VI; Remete VI; Radnai havasok (1400
 m.) VII. — *Aglaja* L. Nagyenyed VI—VII; Nagybaczon
 VII; Torja VII. — *Niobe* L. var. *Eris* MEIG. Remete;
 Igenpataka VII; Crkvenice VI. — *Adippe* L. Remete VIII;
 Nagybaczon VII; Kolozsvár. — ab. *Cleodoxa* O. Nagyenyed
 VII; Remete VIII; Nagybaczon VII; Kolozsvár;
 Zalatna VIII. — *Hecate* ESP. Nagyenyed VI—VII. —
Selene SCHIFF. Nagyenyed V. — *Paphia* L. Nagyenyed
 VI. — *Pandora* SCHIFF. Kolozsvár.

Satyridae.

- Melanargia Galathea* L. Nagyenyed IV, VII; Remete VII; Havasgyógy VII; Torja VII; Hátszeg VII; Szászkeresztúr VII; Radnai havasok (1300 m.) VIII. — var. *Procida* HBST. Crkvenice VI.
Erebia Melampus FÜSSL. Radnai havasok (1600 m.) VII, (1300 m.) VIII. — *lappona* ESP. Radnai havasok (2000 m.) VII. — *aethiops*

- Esp. Verespatak VIII; Remete VII—VIII. — *ligea* L. Igenpataka VII; Havasgyógy VIII; Torja VIII. — *Epiphron* KN. var. *transsylvanica* REBEL Retyezát (1900 m.) VII.
- Satyrus Hermione* L. Intregáld, Remete VII. — *Briseis* L. ab. *meridionalis* STGR. Óbudai hegyek VIII; Kolozsvár. — *Semele* L. Kolozsvár, Nagybaczon VII; Crkvenice VI. — *Dryas* Scop. Nagyenyed VII—VIII; Torja VII; Radnai havasok (1300 m.) VIII; Kolozsvár.
- Pararge Aegeria* L. var. *egerides* STGR. Nagyenyed IV; Remete, Igenpataka VII; Szászalmás VIII. — *Megaera* L. Nagyenyed V, VIII; Remete, Verespatak VIII; Detonáta VIII; Zalatna VIII. — *Maera* L. Nagyenyed V; Remete, Radnai havasok (1300 m.) VII. — *Achine* Scop. Kolozsvár.
- Aphantopus Hyperanthus* L. Nagyenyed, Igenpataka VII; Havasgyógy VIII; Nagybaczon VII; Radnai havasok (1000 m.) VII; Kolozsvár.
- Epinephele Jurtina* L. Nagyenyed IV, VI—VII; Remete VIII; Zalatna VIII; Verespatak VIII; Detonáta VIII; Igenpataka VII; Szászalmás VII; Vizakna VI; Radnai havasok, Kolozsvár, Crkvenice VI.
- Coenonympha Iphis* SCHIFF. Nagyenyed V—VI; Bólya VII; Radnai havasok (1000—1600 m.) VIII. — *Arcania* L. Nagyenyed V—VII; Remete VI. — *Pamphilus* L. Nagyenyed V—VI; Verespatak VIII; Detonáta VIII; Marosújvár V; Kispest V. — var. *Lyllus* Esp. Nagyenyed VIII.

Hesperidae.

- Heteropterus Morpheus* PALL. Nagyenyed, Tusnád VII.
- Pamphila Palaemon* PALL. Nagyenyed V.
- Augiades comma* L. Nagyenyed, Detonáta VIII. — ab. *Catena* STGR. Nagyenyed, Detonáta VIII; Remete VIII. — *Sylvanus* Esp. Nagyenyed V—VII; Remete VI.
- Carcharodus althæae* HB. Nagyenyed IV.
- Hesperia carthami* HB. Nagyenyed V—VI. — *malvae* L. Nagyenyed IV—V.
- Thanaos Tages* L. Nagyenyed IV, VII. — ab. *unicolor* FRR. Remete VIII.

Sphingidae.

- Acherontia Atropos* L. Nagyenyed IX.
- Dilina tiliae* L. Nagyenyed VII. — var. *brunnea* STGR. Nagyenyed.
- Protoparce convolvuli* L. Nagyenyed VI, IX.
- Deilephila galii* Rott. Nagyenyed. — *livornica* Esp. Nagyenyed V—VI.
- Chaerocampa Elpenor* L. Nagyenyed VII; Marosújvár VII; Igenpataka VII.

Metopsilus porcellus L. Nagyenyed V; Marosújvár VII; Remete VII;
Torda V.

Macroglossa stellatarum L. Nagyenyed IX; Igenpataka VI.

Hemaris scabiosae Z. Nagyenyed V; Torda IV—V.

Notodontidae.

Cerura bifida HB. Torda V.

Stauropus fagi L. Nagyenyed.

Pygaera anachoreta F. Nagyenyed IV.

Lymantriidae.

Hypsogymna morio L. Nagyenyed V—VI; Oláhlapád V.

Orgyia antiqua L. Csepel VII.

Stilpnolia salicis L. Nagyenyed VI—VII; Tövis VII.

Lymantria dispar L. Nagyenyed VIII.

Porthesia similis FÜSSL. Nagyenyed VII.

Lasiocampidae.

Malacosoma neustria L. Budapest.

Lasiocampa trifolii ESP. Tövis VII.

Macrothylacia rubi L. Nagyenyed V—VI.

Gastropacha quercifolia L. Nagyenyed VI—VII; Kolozsvár.

Saturniidae.

Saturnia pyri SCHIFF. Nagyenyed V. — *pavonia* L. Nagyenyed V;
Miriszló IV.

Aglia Tau L. Nagyenyed IV; Remete VI; Igenpataka IV.

Drepanidae.

Drepana falcataria L. Nagyenyed VI.

Cilix glaucata SCOP. Nagyenyed VI—VII.

Thyrididae.

Thyris fenestrella SCOP. Bólya VII.

Noctuidae.

Diphthera alpium OSBECK. Nagyenyed V.

Demas coryli L. Nagyenyed VII.

Acronycta aceris L. ab. *candelisequa* ESP. Nagyenyed V. — *psi* L.
Nagyenyed. — *euphorbiae* F. var. *euphrasiae* BRAHM. Nagy-
enyed IV. — *rumicis* L. Nagyenyed VI—VII; Néma VIII.

Agrotis obscura BRAHM Nagyenyed V, VIII; Havasgyógy VIII. —

- pronuba* L. Nagyenyed V. — *c-nigrum* L. Nagyenyed VIII–IX; Torda V. — *xanthographa* F. ab. *cohaesa* H.-S. Nagyenyed VIII. — *plecta* L. Nagyenyed V–VII. — *simulans* HUFN. Nagyenyed VI. — *grisescens* TR. Nagyenyed VII–VIII. — *signifera* F. Nagyenyed VII. — *putris* L. Nagyenyed VIII; Torda V. — *cinerea* HB. Torda V. — *exclamationis* L. Nagyenyed VII–VIII; Torda V. — *upsilon* ROTT. Nagyenyed VIII. — *segetum* SCHIFF. Nagyenyed III, VII; Torda V. — v. *nigricornis* VILL. Nagyenyed VIII; Torda V. — *prasina* F. Kolozsvár.
- Epineuronia popularis* F. Nagyenyed IX; Néma VIII; Havasgyógy VIII.
- Mamestra leucophaea* VIEW. Nagyenyed VI. — *brassicae* L. Nagyenyed V, VIII; Torda V. — *persicariae* L. Kolozsvár. — *oleracea* L. Nagyenyed V. — ab. *obscura* SPUL. Nagyenyed VI. — *dissimilis* BKH. Nagyenyed V–VI; Torda V. — ab. *laeta* REUT. Nagyenyed VII; Torda V. — *trifolii* ROTT. Nagyenyed V–VI; Torda V. — *nana* HENGL. Torda V.
- Dianthoecia luteago* HB. Nagyenyed VI–VII. — *nana* ROTT. Nagyenyed V. — *capsincola* HB. Nagyenyed VII.
- Bryophilix fraudatricula* HB. Nagyenyed VI. — *receptricula* HB. Nagyenyed VIII. — *algae* F. Nagyenyed VIII.
- Celaena matura* HUFN. Nagyenyed VIII.
- Hadena monoglypha* HFN. Nagyenyed VII. — *lithoxylea* F. Nagyenyed VII.
- Episema glaucina* ESP. ab. *dentimacula* HB. Nagyenyed V, IX; Torda V.
- Dichonia aprilina* L. Nagyenyed IX.
- Dipterygia scabriuscula* L. Torda V.
- Trachea atriplicis* L. Nagyenyed V; Igenpataka VI.
- Euplexia lucipara* L. Nagyenyed VIII.
- Brotolomia meticulosa* L. Nagyenyed IX; Topánfalva VI.
- Leucania pallens* L. Nagyenyed IV, VIII. — *L-album* L. Nagyenyed VII. — *evidens* HB. Nagyenyed V. — *conigera* F. Hátszeg VII. — *albipuncta* F. Nagyenyed III. — *turca* L. Nagyenyed V.
- Caradrina quadripunctata* F. Nagyenyed IX; Torda V. — *taraxaci* HB. Nagyenyed VII. — *lenta* TR. Nagyenyed VIII.
- Hydrilla gluteosa* TR. Nagyenyed V–VI; Torda V.
- Amphipyra tragopoginis* L. Detonáta VIII. — *pyramidea* L. Nagyenyed VIII.
- Taeniocampa gracilis* F. Nagyenyed IV.
- Calymnia trapezina* L. Nagyenyed VIII.
- Orrhodia erythrocephala* F. Nagyenyed IV.
- Scopelosoma satellitia* L. Nagyenyed V.

- Xylina ornithopus* Rott. Nagyenyed IV.
Xylomiges conspicillaris L. Torda V.
Cleophana antirrhini Hb. Torda V.
Calophasia lunula Hfn. Bólya VII.
Cucullia umbratica L. Nagyenyed VI—VII, IX.
Pyrrhia umbra Hfn. Nagyenyed VI.
Acontia lucida Hfn. Kaláz VIII. — var. *albicollis* F. Nagyenyed VIII.
 — *luctuosa* Esp. Nagyenyed V; Igenpataka VII; Néma VIII.
Erastria uncula Cl. Nagyenyed V. — *pusilla* View. Nagyenyed V, VIII; Torda V.
Rivula sericealis Scop. Nagyenyed VI.
Prothymia viridaria Cl. Nagyenyed VI, VIII. — var. *modesta* Car. Retyezát (500 m.) VII.
Emmelia trabealis Scop. Nagyenyed V—VI, VIII; Budafok VII.
Scoliopteryx libatrix L. Topánfalva VIII.
Abrostola triplasia L. Nagyenyed V. — *usclepiadis* Schiff. Nagyenyed V, IX; Torda V.
Plusia chrysitis L. Nagyenyed VI, VIII—IX; Nagybaczon VIII. — *festucae* L. Nagyenyed VIII. — *gutta* Gn. Nagyenyed V, VII—IX; Torda V. — *gamma* L. Nagyenyed VIII—IX (borsóhüvelyben rágó hernyóból neveltem); Havasgyógy VIII; Radnai havasok (1300 m.) VIII.
Euclidia mi Cl. var. *litterata* Cyr. Nagyenyed V. — *glyphica* L. Nagyenyed IV—V.
Aedia funesta Esp. Nagyenyed VI.
Catocala fraxini L. Nagyenyed VIII. — *electa* Bkn. Nagyenyed IX; Remete. — *elocata* Esp. Nagyenyed VIII—IX; Remete VIII. — *sponsa* L. Kolozsvár. — *fulminea* Scop. Nagyenyed V—VI.
Epizeuxis calvaria F. Nagyenyed VII.
Zanclognatha tarsiplumalis Hb. Nagyenyed VII. — *tarsicrinalis* Kn. Nagyenyed VI.
Herminia derivalis Hb. Nagyenyed VI—VII. — *tentacularia* L. Nagyenyed V—VI, VIII; Igenpataka VII; Havasgyógy VIII.
Hypena proboscidalis L. Detonáta VIII; Retyezát (1000 m.) VII, (800 m.) VIII. — *rostralis* L. Nagyenyed VII, IX; Vizakna VIII; Hátszeg VII. — ab. *unicolor* Tutt Nagyenyed VIII.

Cymatophoridae.

- Cymatophora or* F. Nagyenyed VI.

Brephidae.

Brephos nothum HB. Nagyenyed IV.

Geometridae.

Pseudoterpna pruinata HFN. Nagyenyed VIII.

Geometra papilionaria L. Kolozsvár.

Euchloris smaragdaria F. Nagyenyed IX.

Nemoria viridata L. Nagyenyed IV—V. — *pulmentaria* GN. Nagyenyed V.

Thalera fimbrialis SCOP. Vizakna VI. — *putata* L. Nagyenyed V; Zalathna VIII; Igenpataka VI. — *lactearia* L. Felsőorbó V.

Acidalia trilineata SCOP. Nagyenyed. — *similata* THBG. Nagyenyed V, VIII; Tusnád VIII. — *ochrata* SCOP. Nagyenyed VIII; Igenpataka VII; Radnai havasok (1500 m.) VII. — *rufaria* HB. Nagyenyed VII. — *moniliata* F. Nagyenyed VII. — *dimidiata* HUFN. Nagyenyed VII. — *virgularia* HB. Nagyenyed V, IX; Havasgyógy VIII; Torda V. — *pallidata* BKH. Nagyenyed V. — *rusticata* F. Nagyenyed VII—VIII. — *inornata* Hw. Nagyenyed VIII. — *deversaria* HS. Nagyenyed V—VI, VIII; Retyezát (800 m.) VII. — *aversata* L. Nagyenyed VIII. — *ab. spoliata* STGR. Nagyenyed VIII. — *immorata* Hw. Nagyenyed V, VIII. — *rubiginata* HFN. Nagyenyed VII—VIII. — var. *ochraceata* STGR. Havasgyógy VIII. — *immolata* L. Nagyenyed VIII. — *marginipunctata* GOEZE Nagyenyed V—VI, VIII; Torda V. — *strigaria* HB. Nagyenyed V, VIII. — *ornata* SCOP. Nagyenyed IV, VI.

Ephyra annulata SCHULZE Nagyenyed V; Felsőorbó V. — *porata* F. Nagyenyed V. — *punctaria* L. Nagyenyed IV—V; Felsőorbó V. — *ab. naevata* B. Nagyenyed VIII.

Rhodostrophia vibicaria CL. Nagyenyed V—VI, VIII; Verespatak VIII; Néma VIII.

Timandra amata L. Nagyenyed V, VIII—IX; Abrudbánya VIII; Néma VIII.

Lythria purpuraria L. Nagyenyed VI, VIII. — var. *rotaria* F. Nagyenyed IV—V. (A törzsalak első ivadéka)

Ortholitha plumbaria F. Detonáta VIII; Radnai havasok (1000—1500 m.) VII—VIII. — *limitata* SCOP. Nagyenyed VIII; Remete VIII; Retyezát VIII; Radnai havasok (1000 m.) VIII, (1400 m.) VI, (1500 m.) VIII. — *bipunctaria* SCHIFF. Abrudbánya VIII; Havasgyógy VIII.

Anaitis praeformata HB. Retyezát (1800 m.) VIII. — *plagiata* L. Nagyenyed V—VI, IX; Vizakna VII; Torda V.

- Lobophora polycommata* HB. Nagyenyed III.
Cheimatobia brumata L. Nagyenyed XI.
Triphosa sabaudiata DUP. Pilisi barlang VIII. — *dubitata* L. Pilisi barlang VIII.
Larentia truncata HUFN. Retyezát (1100 m.) VII. — *viridaria* F. Nagyenyed V. — *fluctuata* L. Nagyenyed V, VIII. — *vespertina* BKH. Nagyenyed III; Detonáta VIII. — *suffumata* HB. Nagyenyed V. — *ferrugata* L. Nagyenyed V—VI, VIII; Torda V. — *caesiata* LANG. Retyezát (2150 m.) VII. — *flavicinctata* HB. Radnai havasok (1000 m.) VII. — *riguata* HB. Nagyenyed VIII. — *sociata* BKH. Nagyenyed V, VII. — *alchemillata* L. Nagyenyed VIII; Retyezát (500 m.) VII. — *flavofasciata* THBG. (*decolorata* HB.) Nagyenyed VII. — *albulata* SCHIFF. Retyezát (500 m.) VII. — *sordidata* F. Retyezát (1050 m.) VII. — *procellata* F. Nagyenyed VI. — *rubidata* F. Nagyenyed V. — *comitata* L. Nagyenyed VIII; Verespatak VIII; Havasgyógy VIII; Abrudbánya VIII.
Asthena candidata SCHIFF. Felsőorbó V; Havasgyógy VIII.
Tephroclystia linariata F. Nagyenyed V, VII. — *vulgata* Hw. Nagyenyed VII.
Abrazas grossulariata L. Nagyenyed VII; Néma VIII. — *marginata* L. Nagyenyed V, VII; Detonáta VIII; Topánfalva IX; Néma VIII. — *adustata* SCHIFF. Nagyenyed V, VIII; Igenpataka VII.
Deilinia pusaria L. Nagyenyed VI. — *exanthemata* SCOP. Nagyenyed V.
Numeria pulveraria L. Nagyenyed V. — *capreolaria* F. Detonáta VIII.
Selenia bilunaria ESP. Nagyenyed V. — *lunaria* SCHIFF. Nagyenyed V, X.
Hygrochroa syringaria L. Nagyenyed VIII.
Therapis evonymaria SCHIFF. Nagyenyed IX.
Angerona prunaria L. Nagyenyed VI.
Eurymene dolobraria L. Nagyenyed V, VII; Igenpataka VI.
Epione apiciaria SCHIFF. Topánfalva VII. — *advenaria* HB. Nagyenyed V.
Cautoloma flavicaria HB. Nagyenyed VI; Torda V.
Venilia macularia L. Nagyenyed IV—V.
Semiothisa alternaria HB. Nagyenyed V—VII; Havasgyógy VIII.
Hybernia marginaria BKH. Nagyenyed III.
Anisopteryx aescularia SCHIFF. Nagyenyed III.
Phigalia pedaria F. Nagyenyed IV.
Biston hirtaria CL. Nagyenyed IV.
Boarmia cinctaria SCHIFF. Nagyenyed IV—V. — *gemmaria* BRHM.

Nagyenyed V, VIII—IX. — *repandata* L. var. *maculata* STGR. Retyezát (1050 m.) VII. — *consortaria* F. Nagyenyed V, VII. — *roboraria* SCHIFF. ab. *infusata* STGR. Nagyenyed V. — *selenaria* HB. Nagyenyed V, VII. — *crepuscularia* HB. Nagyenyed IV. — var. *defessaria* FR. Nagyenyed VIII. — *luridata* BKH. Nagyenyed VI.

Gnophos dumetata FRR. Nagyenyed IX.

Psodos trepidaria HB. Retyezát VIII.

Ematurga atomaria L. Nagyenyed IV—V, VIII; Havasgyógy VIII.

Phasiane clathrata L. Nagyenyed IV; Havasgyógy IV. — *glarearia* BRHM. Nagyenyed IV, VI, VIII; Felsőorbó V; Apahida VII.

Eubolia arenacearia HB. Nagyenyed V.

Scoria lineata Scop. Nagyenyed V.

Nolidae.

Nola albula HB. Nagyenyed VII.

Cymbidae.

Earias chlorana L. Nagyenyed V; Torda IV—V.

Hylophilã bicolorana FUESSL. Nagyenyed VI.

Syntomidae.

Syntomis Phegea L. Nagyenyed VII; Nyírmező VII.

Dysauxes ancilla L. Nagyenyed VII.

Arctiidae.

Spilosoma mendica CL. Nagyenyed V. — *lubricipeda* L. Torda V. — *menthastri* ESP. Nagyenyed V, VII—VIII; Néma VIII. — *urticae* ESP. Nagyenyed V.

Phragmatobia fuliginosa L. Nagyenyed III, VII—VIII. — var. *fervida* STGR. Nagyenyed VIII; Néma VII.

Parasemia plantaginis L. Igenpataka VII; Kolozsvár, Radnai havasok (1300 m.) VII. — var. *hospita* SCHIFF. Radnai havasok (1400 m.) VII.

Diacrisia sannio L. (*russula* L.) Nagyenyed V; Torda V. — ab. *pallida* STGR. Nagyenyed V.

Arctia caja L. Nagyenyed VII. — *Hebe* L. Nagyenyed V.

Cullimorpha dominula L. ab. *hamelensis* PFLUM. Retyezát (1000 m.) VII. — *quadripunctaria* PODA (*Hera* L.) Nagyenyed VIII; Remete VIII.

Mitochrista miniata FORST. Nagyenyed VI.

Lithosia griseola HB. Nagyenyed VIII. — *lurideola* ZINCK. Radnai ha-

vasok (1000 m.) VII. — *complana* L. Nagyenyed VI; Tusnád VII; Retyezát (1100 m.) VII. — *sororcula* HFN. Igenpataka VI.

Zygaenidae.

Zygaena purpuralis BRÜNNICH Nagyenyed VI. — *achilleae* ESP. Nagyenyed VII. — *trifolii* ESP. ab. *orobi* HB. Kassa VII; Radnai havasok (1000 m.) VII. — *loniceræ* SCHEV. Nagyenyed VII. — *filipendulae* L. Nagyenyed VII; Hátszeg VII; Málnás VIII; Topánfalva IX. — *angelicae* O. Csobánka VII. — *carniolica* SSOP. ab. *diniensis* H.-S. Nagyenyed VII.

Ino pruni SCHIFF. Nagyenyed VI. — *globulariae* HB. Nagyenyed VII. — *statices* L. Retyezát.

Psychidae.

Psyche viciella SCHIFF. Nagyenyed VI.

Rebelia nudella O. var. *vestalis* STGR. Nagyenyed V; Torda V. — var. *pectinella* HB. Nagyenyed VI—VII.

Epichnopteryx pulla ESP. Nagyenyed IV—VI.

Sesiidae.

Trochilium apiformis CL. Nagyenyed VI; Balatonfüred VI.

Sesia tipuliformis CL. Nagyenyed VII. — *formicaeformis* ESP. Nagyenyed IX.

Cossidae.

Cossus cossus L. Nagyenyed VI.

Zeuzera pyrina L. Nagyenyed VII; Kolozsvár.

Hepialidae.

Hepialus sylvina L. Nagyenyed VIII—IX.

Különfélék.

† *Korlevic Antal* zágrábi gimnáziumi és erdészeti akadémiai tanár 1915. évi januárius hó 28-án meghalt Zágrábban, 64 éves korában. Az elhúnyt a hártványsszárnyúak tanulmányozásával foglalkozott és különösen Fiume környékét kutatta. „Prilozi poznavanju hrvatskih opnokrilaca“ című dolgozatában, mely a fiumei gimnázium 1884—85. évi értesítőjében jelent meg, a hártványsszárnyúak általános orizmológiáját adja, majd ismerteti a növényevő darazsak életmódját,

rendszerint 113 Teuthredinidát, 2 Cephidát és 3 Siricidát. Egy másik apró közleménye „Forró földövi hangya Magyarországon“ czímen a Rovartani Lapok 1886. évi III. kötetének 18—19. oldalán jelent meg és a *Monomorium pharaonis* L. nevű hangya magyarországi előfordulásával foglalkozik. Többi czikke a zágrábi természettudományi társulat folyóiratában jelent meg. Az ő nevét viseli az *Andrena Korlevicana* FRIESE és a *Cynips Korlevici* KIEFF. a hártványászárnyútak és a *Carabus Korlevici* HOFFM. (= *catenatus* var. *Herbsti*). CSIKI ERNŐ.

Külföldi entomológiai hírek. — A mióta a világháború a félvilágot vérrel árasztotta el, alig halljuk, hogy a mi „ellenség“-számba veendő rovarász-kartársaink dolga miként van. Ha hírt kapunk, az is csak másodkézből jut hozzánk. Ilyen hír az is, a melyet az amerikai „Science“-nek Budapestre februárius hó 6-án érkezett 1915. évi januárius 15. száma hoz, a mely érdekes adatokat hoz a Francia Rovartani Társaságnak (Société Entomologique de France) a háború megkezdése óta lefolyt életéről. A legutoljára kiadott 15. bulletinje szerint ez a társaság a háború megkezdése óta 1914. évi október hó 14-én tartotta első ülését, a melyen az elnök, CHARLES ALLUAUD, megnyitójában megemlékszik a társaságnak két titkárjáról DR. RENÉ JEANNEL és DR. MAURICE ROYER-ről, a kik hadba vonultak s e miatt késett a 13. és 14. számú bulletin is. (Mi budapestiek ezeket már nem kaptuk, ide csak a 12. számú bulletin jött meg.) ALLUAUD felhívja a társaság tagjait, hogy vegyenek részt rendszeren az ülésekben és ne maradjanak el róluk semmi ürügy alatt sem. Majd emlékezetbe hozza a tagoknak LABOULBÉNE-nek 1871. évi januárius 11-iki ülésen mondott rövid beszédét, a mikor Franciaország akkori háborúja idején Páris ostrom alatt volt. LABOULBÉNE akkor is a német hadsereg támadását „vad támadásnak és nem háborúnak“ mondotta és mint LABOULBÉNE idején, a mikor nem messze az ülésezőktől egy szomszéd ház közelében felrobbant egy ágyúlövedék, azonképen megismétlődött az most is, a mikor 1914. évi október hó 13-án egy német repülőgép ledobott Párisra egy bombát, a mely a Természettudományi Múzeum közelében esett le. A társaság tagjai közül — a mennyire az akkoráig ismeretes volt — RAYMOND MORGON és ANDRÉ VUILLET estek el a harczmezőn. Az utóbbi tisztviselője volt néhány év óta a párisi Rovartani Állomásnak és utóbbi években kezdett foglalkozni a kártevő állatokkal; elesett Ippecourtnál 1914. évi szeptember 10-én. A társaság előbb említett két titkárja szintén a tűzvonalban van, de október 14-ig nem esett bajuk. Ugyanez az amerikai folyóirat 1. számában megemlékezett a British Museum hadrakelt néhány rovarászáról; így E. E. AUSTEN-ről, ki mint a londoni 28. ezred századosa vonult be. AUSTEN dipterológiai munkáival szer-

zett magának tiszteletre méltó nevet. Bevonultak még K. G. BLAIR koleopterologus és N. D. RILEY hadnagy (lepkész). Ennek a múzeumnak állattári osztályából összesen kilenczen vonultak be, a kik 1914. évi december 4-éig mind sértetlenek voltak. — A „Science“ f. évi január 29-iki száma hoz ismét értesítést a Francia Rovartani Társaságról s annak november 11-én tartott üléséről. Ezen bejelentette az elnök LEON GARRETA-nak és JEAN CHATANAY-nak halálát, mind a kettő entomologus és mint tartalékos hadnagyok estek el. A harcban megsebesültek még a következő tagok: A. MAGDELAINE százados, I. DE MUIZON és J. SURCOUF tagok, de már egészségesek, holott J. HERVÉ-BAZIN tifuszos lázzal kórházban van. A társaság elnöke bejelentette azt is, hogy a könyvtárban felállítanak egy emléktáblát, a melyen megfogják örökíteni a harcban elesettek nevét, valamint azokét is, a kik ezután el fognak esni.

J. J.

Kapczy-Haber Lajos bogárgyűjteménye a Magyar Nemzeti Múzeumban. — A nagy háború a Magyar Nemzeti Múzeumnak eddig két becses rovargyűjteményt juttatott. A hadiszolgálatra bevonult lepkésztársunk DIÓSZEGHY LÁSZLÓ (Borosjenő) múzeumunknak adományozta magyarországi lepkegyűjteményét, KAPCZY-HABER LAJOS magyar-raszlaviczai (Sáros vm.) földbirtokos pedig értékes bogárgyűjteményét. Ez utóbbi gyűjteményről akarok ez alkalommal megemlékezni. Az oroszok első sárosmegyei betörése alkalmával történt, hogy Magyar-Raszlavicza községét is kiirították, hiszen az oroszok visszaverése éppen e község határában történt meg, mely alkalommal nemesak a községet, hanem az annak határában fekvő KAPCZY-HABER-kastélyt is kifosztották, a mikor néhány feltűnő nagy bogár (*Dynastes Hercules*, *Goliathus giganteus* stb.) elemelésén kívül, éppen csak a bogárgyűjtemény került el a pusztulás sorsát. Tekintettel arra, hogy a viszonyok úgy hozták, hogy az oroszokat esetleg a sokkal délibb fekvésű erődítésekig engedhették benyomulni, KAPCZY-HABER értékes gyűjteményét megmentendő, azt ajándékképpen a Magyar Nemzeti Múzeumnak felajánlotta. A múzeum az ajándékot köszönettel elfogadta és engem bízott meg a gyűjtemény sürgős elhozatalával, a mi a katonai hatóságok előzékeny támogatása mellett lehetővé is vált. A két szekrényben (20 és 40 fiókban) felállított gyűjtemény két részre oszlott, a kisebbik 20 fiókos szekrény a 3000 fajt (4650 példány) számláló palaearktikus, a nagyobbik 40 fiókos szekrény pedig a 3522 fajt (4495 példány) számláló külföldi gyűjteményt tartalmazta. Különösen a külföldi gyűjtemény bír nagy értékkel és tetemesen hozzájárul múzeumunk gyűjteményének gyarapításához és pedig azért, mert éppen a legdrágább és nehezen megszereshető fajok foglalják el benne az első helyet. Tulajdonosa különösen a Dynastidák és Cetonidák összegyűjtésére fektette a fő-

súlyt, így magyarázható meg azután e csoportok gazdagsága. A Cetonidákat nem kevesebb mint 657 faj képviseli 872 példányban.
CSIKI ERNŐ.

Sesia scoliaeformis Bkh. Magyarország. — Midőn 1912. évi április havában egy alkalommal SÁNDOR öcsémmel, az én hűségese lepkésztársammal együtt a Trencsén felett elterülő kies „Brezina” nevű erdőben sétáltam és rendes szokásomhoz híven a fatörzseket vizsgálgattam, egy nyírfatörzs oldalában egy félig kifuródott *Sesia*-bábhüvelyt pillantottam meg, melyről azonban egyrészt az aránylag korai tavaszi időre, másrészt pedig a bábhüvely frissességére való tekintettel sehogyse tudtuk eldönteni, vajjon az tavalyi, vagy friss kelésű volt-e? Egyben azonban megegyeztünk, hogy a bábhüvely gazdája *Sesia*, még pedig vagy *scoliaeformis* Bkh., vagy *culiciformis* L. volt és természetesen abban is, hogy a nyáron majd nekiállunk a tüzetes kutatásnak. Meg is tettük, bejártuk az erdőt a gyéren elszórt nyírfák után, de fáradozásunk eredménye jó ideig csak a régi rágások és kibuvások nyomai voltak, mígnem július 6-án négy részint régi, részint friss bábhüvely, majd pedig öcsém ébersége folytán egy éppen fejlődő friss ♀ példány jutott birtokunkba. Nagy lett persze az öröm, mert az állatot nagy szerényen csak az előzőleg már Magyarországon is talált *culiciformis* egy változatának határoztuk meg. E néven is szerepelt az a mult év közepéig, a mikor aztán SÁNDOR öcsém egy unalmas esős napon azzal a kijelentéssel állott elő, hogy a mi Sesiánk bizony *scoliaeformis*. Tüzetes vizsgálat után én is belementem ugyan az előnyös névcserebe, de teljesen bizonyossá csak most lettem, a mikor a meghatározást Dr. REBEL maga is megerősítette, a kihez öcsém unszolására a lepkét beküldöttem volt. A *Sesia scoliaeformis* Bkh. faunánkra újnak bizonyulván, ez már a második nagylepke, melynek magyar honosságát megállapítanom sikerült. Előfordulási helye ABAFI-AIGNER és REBEL szerint Közép-Európa, utóbbi szerző még hozzáfűzi, hogy ez a lepke nagyon ritka s csak Észak-Németországban gyakoribb. Ezt a valószínűleg nálunk is nagyon ritka szép lepkét egyébként a Magyar Nemzeti Múzeumnak engedtem át.
DR. PAZSICZKY JENŐ.

Társulati ügyek.

A Magyar Entomológiai Társaság ülései.

35. rendes ülés 1915. januárius 15-én. — DR. KERTÉSZ ABA elnök megnyitván az ülést, CSIKI ERNŐ titkár kegyeletes szavakkal megemlékezik HERMAN OTTÓ-ról, a ki 1914. deczember 27-én elhunyt. Majd jelenti, hogy DEUBEL FRIGYES tagtársunk, az erdélyi rovarfauna

kiváló kutatója januárius 13-án ünnepelte 70. születésnapját, mely alkalomból társaságunk nevében üdvözlöttük. — JABLONOWSKI JÓZSEF ismerteti az *Ephydra riparia* nevű légy fejlődési viszonyait a vizaknai sóstavakon eszközölt megfigyelései alapján. Az érdekes előadáshoz hozzászóltak DR. KERTÉSZ KÁLMÁN, CSIKI ERNŐ, DR. HORVÁTH GÉZA és BIRÓ LAJOS. — SCHMIDT ANTAL a rovargyűjteményeket pusztító rovarokról beszélt és bemutatta azokat a molypilléket és bogarakat, valamint kártételüket, a melyeket eddig maga is megfigyelhetett. Az előadás kapcsán DR. HORVÁTH GÉZA, DR. KERTÉSZ ABA és KÁLMÁN, SÁNDOR SÁNDOR, JABLONOWSKI JÓZSEF és ULBRICH EDE saját megfigyeléseikről és tapasztalataikról emlékeztek meg.

Választmányi ülés 1915. januárius 30-án. — Új tagoknak ajánlottak és megválasztottak:

DR. ERŐSS LAJOS főreáliskolai tanár — Budapest, VIII. Rákóczi-út 53. (Lep.)

KOVÁTS EDE ny. székesfőv. tanító — Rákoskeresztúr (Zsófia-telep). (Col.)

VANCSIK ELEMÉR székesfőv. tanító — Budapest, VIII. Óriás-u. 7. III. 12. (Col.)

Egyebekben a választmány a februáriusi közgyűlés előkészítésével foglalkozott, a titkár és pénztáros előterjesztései után a választást illetőleg megejtette a jelölést.

Közgyűlés 1915. februárius 20-án. — A Magyar Entomologiai Társaság 4. közgyűlését a Magyar Nemzeti Múzeum igazgatósági tanácsstermében tartotta meg. DR. KERTÉSZ ABA elnök üdvözlővén a megjelenteket és megállapítván a határozatképességet az ülést a következő beszéddel nyitotta meg:

Elnöki megnyitó: Igen tisztelt Közgyűlés! Ma fordulunk az ötödik évbe, tehát már multunk van, melyből tanulságokat vonhatunk le a jövőre.

A helyes élet főkelléke, hogy észrevegye, meglássa a fogyatékost, küszöbölje ki és a körülményeknek megfelelő intézkedésekkel tatarozza ki a hézagokat; ily módon haladjon oly ösvényen, mely a fokozatos fejlődéshez vezet.

Mert a fejlődés növeli az önbizalmat s ez önt erőt és lelkesedést a munkára vágyó lélekbe.

A fejlődés lebeg az én szemeim előtt is s belőle meríték bátorságot arra, hogy elmondjak egy gondolatot, mely talán csak ábrándkép, de entomologus működésem alatt, szenvedélyes gyűjtő munkálkodásomból és azon szeretetből szűrődött le, melylyel az entomologia magához kötött.

Ha gondolatom felvetésével éppen az igen tisztelt közgyűlést untatom elnöki megnyitó alakjában, legyen mentségem az, hogy

máskor alig van szerencsém ily nagy számmal együtt tisztelhetni igen tisztelt tagtársaimat, mint a közgyűlés évfordulóján.

Igy gondolkodom.

Mily módon lehetne tagtársaimnak azon részét, kiket nem a szorosán vett szakszerűség, de a természet szeretete és az entomologia iránti vonzalom alakított gyűjtőkké és inkább laikus módra foglalkoznak a tudomány ezen ágával — mint jó magam is — egy szakszerűbb és oly működésnek megajerni, mely nemcsak magát a gyűjtőt elégítené ki, de kihatással lenne tágabb értelemben a tudományra is.

A gondolat talán merész, talán egyik-másik tagtársam kegyeltsértőnek is fogja nevezni, de annyira eltölti meggyőződésemet, hogy nem tudnám önmagamot igazolni, ha elhallgatnám.

Hogy mily módon lenne kivihető, megkísérlem néhány mondatban összefoglalva elmondani s azalatt kibontakozik majd a gondolat czélzata is.

*

A gyűjtő szeretettel és szenvedélylyel hozza össze és raktározza el barácsoltságot.

Lelki megelégedéssel szemléli megtöltött rekeszeit és katonás rendben felállított példányait. Azt hiszi czélját elérte, de csak látszólag, mert ha gyűjteménye bármely okból elkerül tőle, sorsát jól ismerjük, rendesen vagy elkallódik, vagy megsemmisül.

Évek, sőt egy élet minden szeretete, szenvedélye, a reá fordított idő, fáradság semmivé lett.

Pedig tudományos téren mozgó működésnek csak úgy lehet czélja, ha oly eredményt képes felmutatni, melyet nemcsak egy szűkebb kör fordíthat hasznára, de meríthet belőle támpontokat a tudomány is a haladásra.

Ezt a sok veszendőbe menő buzgóságot szeretném megmenteni s juttatni belőle legalább egy kis részt a nemzetnek, így tehát önmagunknak is.

Úgy tapasztaltam, hogy minden entomologusnak meg van kedvenc csoportja, — családja — melyhez nagyobb szeretettel vonzódik, nagyobb buzgalommal gyűjti.

Csak elhatározás kellene hozzá, hogy felhagyja a teljessé soha sem válható általános gyűjtéssel, vagy ennek keretén belül különösebb gonddal csoportosítaná kedvenc családjá egyedeit s már ketős czélt valósíthatna meg. Egy családnak lehetőleg tökéletes összegyűjtését, másrészt annyi speciális ismeret megszerzését, mely nemcsak a vele foglalkozót elégítené ki, de határozott hasznára lenne nemzeti tudományunknak is; mert ha meg van az ismeret, felbred a vágy is, hogy ismereteinket közölve, értékesítsük azokat a tudomány hasznára.

A speciális gyűjtemények úgy morphologiai, mint földrajzi és más sok egyéb tekintetben oly értékes anyagghalmazt tartalmaznak, hogy fennállásuk nemcsak jogosult, de szükséges.

Megfelelő értékkel bírván, az elkallódás veszedelmének sine-senek annyira kitéve, mint az általános gyűjtemények. Sőt nálunk nemcsak hézagpótlók lennének, de egy magasabb, hazafias ezélt is szolgálnának.

Hiszen egyszer mindegyikünkkel megtörténik az, hogy boldogabb vidékre rándulunk ki s valahol, nem tudom hányadik dimenzióban — az ottani entomologiai szokások szerint — fogunk majd gyűjtögetni. Ha ezen eset bekövetkezik, az árván maradt speciális gyűjteményt elhelyezni és létét biztosítani könnyű és hálás feladat lesz, mert bizonyára szíves fogadtatásra fog találni a Nemzeti Múzeumban. Nemzeti intézetünk, mely kissé reá szorul hazafias gondolkodásunkból eredő jóindulatú hajlamunkra, idővel nagy és értékes gyűjteményhez jutna. Az adakozók neve és entomologiai működése pedig nem menne feledésbe, de ott élne fáradságuk gyümölcsével együtt a múzsák csarnokában.

Lehet, hogy talán azt fogják mondani tévedek, vagy talán rajongó vagyok. Lehet, de én már tapasztalatból merítve szövöm álmainmat, mert ráléptem erre a térre; és nem is mondhatom, hogy minden lelkitusa nélkül. De amióta speciális gyűjtővé lettem és belemélyedtem kedvencz családom fajsorozataiba, látom, hogy a természet alkotó ereje nem teremt egyöntetűt, csak hasonlót s gyönyörködöm benne, milyen lágy átmenetekben folynak össze az egymástól távol eső alakok, vagy az egymástól ezer kilométernyire, lapályon és nagy magasságban repülő egyedek, mily sajátágosan különböznek egymástól s mindennek daczára mindegyikre reá nyomta a természet a közös családi jelleget.

Azt mondhatná valaki, hogy ez nagyon szép ábránd lehet, de nehezen vihető ki, mert speciális gyűjtemények összeállítása nagy nehézségekbe ütközik. Ezt nem állíthatnám. Mindnyájan gyűjtünk, sőt utazunk nyáron, így a csere nem ütköznék akadályokba. Igaz, hogy a nagyon ritka és értékes fajok megszerzése csere útján bajos és kereskedőhöz kell fordulni. De cserével itt is lehet boldogulni s ha a gyűjtemény már tartalmaz, alig fogunk visszariadni egy kis pénzázdozattól, hogy azt tökéletesebbé tegyük. Lehetne a tél folyamán csereberélő estéket rendezni, ez külföldön általános szokás; a sok speciális ismeret csakhamar felszínre kerülne, élénk lenne az eszmecsere és egymásnak útbaigazítása, felvilágosítása, oktatása. És a mit lényegesen kiakarok emelni, speciális ismerettel bírók alaposabban kutathatnák át hazánk faunáját s nem merülne fel az a folytonos panasz, hogy előkelő idegenek gyűjtik és írják le hazánk föld-

jén hol itt, hol amott felmerülő új fajokat és változatokat. Lükttetne társaságunk belélete, intenzívebben munkálkodnánk és haladnánk, ez pedig nagy szó, mert munka és haladás maga az élet, a létjogosultság.

Az ember gyengéje, hogy göresösen ragaszkodik az élethez és élni akar még akkor is, mikor a vég oly közel van, hogy maga is megérzi. Én is életről beszélek, pedig elődöm e helyről történt kimondása szerint kérelhetlenül eltűnik a pünkösdi királyság. Kirántják alólam az elnöki széket és én meghaltam.

Azon tudatban halok meg, hogy végrendelet helyett felvettem egy gondolatot, melyről talán érdemes kissé gondolkodni. Megemlítettem azt, hogy nálam sem ment lelkítusa nélkül Pál fordulása s bizony nehéz szívvel váltam meg a fáradsággal megszerzett bő anyagtól, hogy gyűjtésemet és tanulmányomat szűkebb keretek közé szorítsam. Tudom én azt jól, hogy a magamkorú ember göresösen ragaszkodik a meglévőhöz és nehezen téríthető el konzervatív gondolkodásától, de a természetben a megújulás folytonos. nekünk is vannak utódaink és szavaimat leginkább azon fiatal gyűjtőtársaimhoz kívántam intézni, kik a kezdet nehézségeivel küzdve, még nincs okuk fájdalmas lemondásra és az elhatározás nem okoz szívfájdalmakat.

Most pedig én is mondhatom, beteljesedett és jönni fog egy bőlesebb vezető s az ő vezetése alatt fognak önök és az entomologiai társulat munkálkodni és haladni, azaz élni.

Hogy ez nemzeti tudományunk dicsőségére és önmagunk megelégedésére örökké így legyen, engedje a magyarok Istene.

*

Elnök ezzel megnyitván a közgyűlést. a jegyzőkönyv hitelesítésére felkéri DR. ERŐSS LAJOS és DR. SZOMBATHY KÁLMÁN urakat, majd jelenti, hogy GAMMEL ALAJOS kimentette magát, UJHELYI JÓZSEF pedig üdvözlét küldi az orosz-lengyelországi harcztérről a közgyűlésnek, melyen sajnálattal ezúttal nem vehet részt.

*

Az éljenzéssel fogadott elnöki megnyitó után CSIKI ERNŐ titkár a következő jelentést olvasta fel:

Titkári jelentés. — Tisztelt Közgyűlés! A „Magyar Entomologiai Társaság“ negyedik működési évéről kell ezúttal beszámoljak. Beszámolóm ez alkalommal nagyon rövid és sovány lesz, de nem is lehet más. Múlt évi januáriusban tartott közgyűlésünk után, mely a Társaság ügyeinek vezetését az új ciklusban újra reánk bízta, a legnagyobb kedvvel és odaadással láttunk hozzá céljaink előbbreviteléhez. Sajnos, munkálkodásunk hamarosan megakadt, megakasz-

totta a kitört nagy háború. A kitűzött feladatok keresztülvitelére már nem is gondolhattunk ezután, jobb időkre kellett azokat elhalasztanunk. Az ősszel ugyan újból felvettük az elejtett fonalat, de csak annyiban, hogy üléseket tartottunk, igyekeztünk itthon maradt tagtársaink között az érintkezést fentartani és a mennyire lehetett, előadásokkal, előterjesztésekkel a nehéz időket, hacsak rövid percekre is, felejtetni, a rovartan iránti érdeklődést felszínen tartani. Üléseink elég látogatottak voltak, pedig összes tagtársainknak majdnem egyheted részét fegyverbe szólította hazánk védelme. Hívásuk a harcztérre szólította katonatiszt tagtársaink közül DALNOKFALVI BARTHA VIKTOR századost, BOKOR IMRE, BOKOR ELEMÉR és SURMIN RUDOLF főhadnagyokat, de katonai szolgálatra bevonultak még, a mennyire erről eddig tudomást szerezhettünk, a következő társaink DIÓSZEGHY LÁSZLÓ, DR. FODOR JENŐ, GERGELY ISTVÁN, HAJÓSS JÓZSEF, DR. HANKÓ BÉLA, LINTIA DÉNES, NÁDAY LAJOS, DR. PASTEINER GYULA, DR. SZILÁDY ZOLTÁN, DR. SZÜTS ANDOR és ÚJHELYI JÓZSEF. Közülük sajnos elvesztettük az időközben századossá előlépett BOKOR IMRÉ-t, a ki az északi harcztéren halt hősi halált, DR. SZÜTS ANDOR pedig sebesülten érkezett vissza Lublin alól.

A háború Társaságunk működésében meghagyta nyomát és pedig nemcsak vagyoni gyarapodásában, de szellemi működésében is. Az előző évekhez képest üléseink és az azokon tartott előadások száma is csökkent. Ülést csak 8-at tarthattunk, melyeken összesen 13 előadás és előterjesztés szerepelt. Ezt a 13 előadást 8 tagtársunk tartotta, névszerint: BIRÓ LAJOS (1), CSIKI ERNŐ (4), DR. HORVÁTH GÉZA (2), JABLONOWSKI JÓZSEF (1), DR. KERTÉSZ ABA (2), DR. KERTÉSZ KÁLMÁN (1), MALLÁSZ JÓZSEF (1) és DR. PONGRÁCZ SÁNDOR (1). Az előadások közül DR. KERTÉSZ ABA elnökiünk egyik előadását, melyben courmayeuri kirándulását ismertette, számos gyönyörű vetített kép bemutatásával kísérte. Előadó tagtársainknak ezúttal különös hálával tartozunk, előadásaik tartásával megmutatták, hogy a mostani izgalmas időkből is lehet dolgozni, a tudományt szolgálni, — de munkára serkentették a csüggedőket is. A nyugodt munka pedig nyugodt gondolkozást, nyugodt lelket szül, a mire mostan nagy szükség van.

A rendes üléseken kívül 1914. évi januárius hó 17-én tartottuk meg harmadik közgyűlésünket, a társaság belügyeinek intézésére pedig 5 választmányi ülés tartása vált szükségessé. A közgyűlést a Magyar Nemzeti Múzeum igazgatósági tanácstermében, a rendes ülések egyikét pedig a m. kir. Rovartani Állomás helyiségeiben tartottuk, mely helyiségek szíves rendelkezésre bocsátásáért fogadják nevezett intézetek igazgatói, BÁRÓ SZALAY IMRE és JABLONOWSKI JÓZSEF ezúttal is hálás köszönetünket.

Június 11-én, úrnapiján, gyűjtőkirándulást rendeztünk a sziget-szentmiklósi homokbuczkákra. A kirándulás elég jól sikerült, tagtársaink szép számmal vettek azon részt, eredményesen gyűjtöttek, pedig az elmaradhatatlan záporosó a délutánt úgyszólván teljesen elvette.

Tagjaink száma némi gyarapodást mutat, az 1914. évet ugyanis 97 taggal kezdtük, új tagot választottunk hatot és az 1913. év végével kilépettek közül egy tag visszamaradt, a létszám elérte tehát a 104-et; viszont voltak azonban veszteségeink is, a mennyiben a hősi halált halt BOKOR IMRÉ-n kívül a halál elragadta tagtársaink sorából GÖTZELMANN TIVADAR-t és METZGER EDÉ-t, az év végével pedig kilépését bejelentette 2 tag, úgy hogy az 1915. évet 99 taggal kezdjük meg. Választmányunk foglalkozott a taggyűjtés kérdésével, mert a mostani csekély taglétszámmal nagy feladataink keresztülvitelére nem is gondolhatunk. Ki is nyomattunk tagokat toborzó felhívást, annak szétküldése azonban jobb időkre maradt.

Folyóiratunkról, a „Rovartani Lapok“ 1914. évi kötetéről most még nem nyújthatok beszámoló kimutatást. A háború nagy késedelmezést okoz nemcsak az előállításban, hanem a szétküldésben is. Mindamellett nemsokára tagtársaink kezében lesz a még hiányzó résszel a teljes évfolyam.

Tagtársaink kívánságára elhatároztuk, hogy a székesfővárostól gyűjtési igazolványokat kérünk. Ettől egyelőre el kellett tekintsünk, illetékes helyen nyert felvilágosítás szerint a főváros területének legnagyobb része katonai ezélokra le van foglalva és így ezeket a területeket megközelíteni nem lehet. Reméljük azonban, hogy a jövő évben az igazolványokat gyűjtéseinkhez előnnyel fogjuk használhatni.

Megalakítottuk az oxfordi nemzetközi entomológiai kongresszuson alakult állandó nomenklatura-bizottság felhívására a magyarországi bizottságot is, mely a tárgyalásra beküldött kérdésekre már adott is szakvéleményt.

Ezekben beszámoltam Társaságunknak 1914. évi működéséről. Sajnos az egész nem sok, vajmi nagy eredményekkel nem dicsekedhetünk, de a helyzet ennél többet nem engedhetett elérni. Bizzunk azonban egy jobb jövőben, mely talán hamarosan fog reánk virradni, a mikor meggyarapodva és megerősödvé újból teljes erővel láthatunk neki a munkának.

Most pedig engedjék meg, hogy visszatérjek halottainkra.

Julius elején hűnyt el Berlinben GÖTZELMANN TIVADAR gyár-igazgató, társaságunk egyik alapító tagja. GÖTZELMANN németországi eredetű volt, a ki a 90-es évek végén került hazánkba mint az újpesti jutagyár igazgatója. Foglalkozása kevés szabad időt engedett neki, ezt a kevés idejét pedig úgyszólván teljesen az entomológiá-

nak szentelte. Ő bogarakat gyűjtött és azokból nagy gyűjteményt hozott össze. Leginkább Budapest környékén gyűjtött, csak nyári rövidre szabott szabadságideje alatt juthatott távolabbi vidékekre, a Radnai havasokra, Herkulesfürdő vidékére, stb. Legtöbb anyaga Újpest környékéről, különösen sok pedig a Duna hordalékából került. Az „újpesti bogárgyárból“, a mint dolgozószobáját neveztük, rengeteg anyag került csere útján szerte a nagyvilágba. GÖTZELMANN hazánkat nagyon megszerette, megtanulta nyelvünket, körünkben mindig kellemesen érezte magát. Hivatása négy évvel ezelőtt újból Németországba szólította, a hol egy berlini nagyobb vállalat élére került. Fájó szívvel távozott hazánkból.

Másik halottunk METZGER EDE gyógyszerész, a ki szeptember elején szívszélhűdés következtében hirtelen elhunyt Nyitrán, a hová régi barátai látogatására utazott. METZGER szabad idejében méhészkedett és a méhek tanulmányozásával foglalkozott. Méhészeti cikkei különféle méhészeti szaklapokban jelentek meg. Nagy érdeme, hogy egyik munkájával (A méhek fejlődése és szerveik magyarázata szemlélő táblákban. Budapest, 1892) kezdték meg a méhek szervezetének és életének ismertetését a tanítóképző intézetekben.

Fiatalon vesztítettük el BOKOR IMRE százados tagtársunkat, ki az északi harc téren sebesült meg súlyosan, fejlődéssel került egyik kassai kórházba, a hol rövidesen belehalt sebesülésébe. BOKOR IMRE neve először délboszniai barlangkutatói révén lett ismeretessé, ott fedezte fel az *Antróherpon Bokori* és *Haplotropidius Bokori* nevű barlangi vak Silphidákat. Később visszakerülvén Magyarországra, első sorban a gömörmezei barlangok kikutatását tűzte ki céljául, a honnan két szép felfedezéssel jutott vissza, itt gyűjtötte ugyanis az *Anophthalmus Bokori* és *Trechus Bokorianus* fajokat. Hős tagtársunkra, a ki gyönyörű felfedezéseivel szép emléket állított magának a tudományban, szeretettel fogunk visszaemlékezni.

Miután halottainkról megemlékeztem, legyen szabad még egy a társaságunkon kívül álló, de a magyar rovartan szempontjából mégis súlyos veszteségről megemlékezni. December 27-én hunyt el ugyanis egyik legkiválóbb kutatónk, a magyar tudományos irodalom legékesebb szavú munkása, a magyar zoológusok nesztora, HERMAN OTTÓ. HERMAN a madarak mellett zoológiai működése első időszakában rovarok tanulmányozásával is foglalkozott, sőt mondhatjuk első babérjait rovar-tani közléseivel szerezte. Első közleményei az egyenes szárnyúakról és pókokról hamarosan ismertté tették nevét, háromkötetes „Magyarország pókfannájá“-val pedig Európa első szaktudósai közé emelkedett. Ezzel azután le is zárta rovar-tani szisztematikai munkálkodását. A pókfannában megkezdett népszerűsítő irány munkása lett ezután, a magyar művelődés szolgálatába állott. Hazánknak

a tudományban való elmaradottsága készítette erre. a nemzet fiai-
 először meg kellett szerettetni az állattaunal való foglalkozást. érdek-
 lődését fel kellett hívni. Ehhez mesteri módon értett, a mit tolla hé-
 gye alá vett, arról tudomást is szereztek az országban. Így ő neki
 jutott feladatul az országot a filloxeráról, kolumbácsi légyről, sáska-
 járásról legelső ízben kioktatni. Az ő munkái sok emberben ébresz-
 tették fel a tárgy iránti érdeklődést, sokan tisztelhatték HERMAN
 OTTÓ-t mesterüknek, a ki mindig támogatta a komoly munkást, a
 kiben az érdeklődést sohasem engedte ellanyhulni.

Elhunyt még 1914. februárius 2-án KELECSÉNYI KÁROLY tavar-
 noki körjegyző, ismert bogárkereskedő.

Még két külföldi szakbúvár elhunytáról akarok megemlékezni.
 Mindketten hazánk faunájának megismertetése körül szereztek érde-
 meket. KOWARZ FERDINÁND az egyik. Ő 1838. februárius 23-án szü-
 letett a csehországi Plan-ban; gimnáziumi tanulmányainak befejezése
 után Selmezbányán bányászatot hallgatott, majd Prágában távirda-
 tanfolyamot végzett és távirdatiszt lett Asch-ban, Bécsben, Loson-
 czon és végül Franzensbadban. Bécsben SCHIENER a legyekkel való
 foglalkozásra buzdítja. KOWARZ-nak számos legyészeti monografiát
 köszönhetünk, melyek máig is elsőrangú forrásmunkák maradtak.
 Három tanulmánya tisztán magyarországi vonatkozású, mint két
 „Beitrag zur Dipteren-Fauna Ungarus“ (1869 és 1873) és „Dr. Chy-
 zer Kornél gyűjteményének legyei“ (1883). KOWARZ 1914. szeptember
 22-én húnymt el Franzensbadban. — A másik DR. BRUNNER VON WAT-
 TENWYL KÁROLY ny. miniszteri tanácsos (Bécs), az egyenesszárnyúak
 világhírű speciálistája, kinek óriási, 20 szekrényben felállított
 Orthoptera-gyűjteménye néhány évvel ezelőtt a bécsi múzeumba
 került.

Mindannyiuk emlékét kegyelettel fogjuk megőrizni.

*

DR. SZABÓ-PATAY JÓZSEF könyvtáros a könyvtárról a követke-
 zőket jelenti:

Könyvtárnoki jelentés. — Mélyen tisztelt Közgyűlés! Könyvtá-
 runk az elmúlt évben nagyon kis mértékben gyarapodott. Ennek a
 körülménynek főleg az az okozója, hogy fiatal társaságunk helyzete
 még nem engedte meg azt, hogy könyvtárunk fejlesztését erősebben
 szorgalmazhassuk. A múlt esztendőben is csupán ajándékok szapo-
 ritották könyveink számát, a melyeknek mennyisége, a tavalyit meg-
 előző évekhez hasonlítva, nagy esökkenést mutat.

Mindössze 16 darabról számolhatok be. a melynek értéke 7
 korona. Ebből 15 drb különlenyomat. a melyeket DR. HORVÁTH GÉZA
 és CSIKI ERNŐ uraknak köszönhetünk. Ehhez járul még a II. ento-

mologiai kongresszus beszámolójának első kötetje, a melyet ugyan-
csak a múlt évben kaptunk meg.

*

DR. KERTÉSZ KÁLMÁN pénztáros a következő jelentést terjeszti elő:

Pénztári jelentés. — Tisztelt Közgyűlés! Egy társulat pénztárosát talán legjobban a gazdálkodóval lehetne összehasonlítani. Valamint a gazda bő termés után is azt mondja, hogy: „lehetett volna több is“, úgy a pénztáros is, ha minden tag eleget is tett fizetési kötelezettségének, azon sopánkodik, hogy: „több tag is lehetne“. Hogy ne sopánkodnék tehát akkor, mikor a tagdíjnak alig a fele folyik be? Ne méltóztassanak mindjárt a háborúra gondolni s az idei rossz eredményért ezt okolni. Más oka van ennek, az, hogy társulatunk még most is küzködik a gyermekbetegségekkel, még nem forrott ki teljesen. Sok tagtársunk van, a kik, ha szabad ezt a kifejezést használnom, alkalomadtán beugrottak, de azóta hírüket sem hallottuk, tagdíjuknak pedig nyomát sem láttuk. Nem kétlem azonban, hogy a háború is befolyással volt jövedelmünk csökkenésére, mert több, különben rendesen fizető tagtársunk is, ismételt sürgetésre sem küldte be tagsági díját. Ne csodálkozzunk tehát, ha a vagyommérlegben megpillantjuk a 857 koronát kitevő tagdíjhátralékot. Ennek az összegnek egy része az év folyamán remélhetőleg be fog folyni, egy részét azonban, sajnos, törölni leszünk kénytelenek.

Jóllehet ilyen szomorú jelentést és gyenge pénztári eredményt még nem terjesztettem elő, annak dacára vagyoni állapotunk ha nem is sokkal, de ismét szilárdabbá lett, mert bevételeinkből nemcsak hogy összes kiadásainkat fedezni tudtuk, hanem 200 K n. é. értékpapírt is vásárolhattunk. Hazafias kötelességet véltünk teljesíteni akkor, midőn ezt a rendelkezésünkre álló csekély összeget hadikölesön jegyzésére fordítottuk.

Az az akciónk, melyet a taglétszám emelése céljából a választmány elhatározott, sajnos, a kútba esett. Körlevélben fel akartuk hívni a társadalmat, főleg a gazdaközönséget, hogy a társaságunkba való belépéssel céljaink elérését elősegítse, de a közbejött háború megakadályozott minket e tervünk keresztülvitelében. A nyomtatványok készen vannak, de el kellett azokat tennünk jobb, békésebb időre, mert semmi kilátás sem volt arra, hogy felhívásunk eredménynyel járjon s így a tekintélyes összeget kitevő postaköltség is veszendőbe ment volna. Ezek a nyomtatványok terhelték meg kiadási rovatunkat 160 koronával.

Úgy bevételi, mint kiadási tételeink megfelelnek az előírázatnak, a mint azt az itt bemutatott zárószámadás igazolja, csak a könyvtár gyarapítására szánt összeget nem vettük igénybe, mert a

könyvek elhelyezésére még most sem áll megfelelő helyiség rendelkezésünkre.

Midőn még a vagyommérleget van szerencsém bemutatni, melyből kitűnik, hogy a társaság tiszta vagyona 3738 koronát tesz ki, kérem, hogy a számvizsgálók jelentésének meghallgatása után jelentésemet tudomásul venni s részemre a felmentvényt megadni méltóztassék.

A „Magyar Entomologiai Társaság“ zárószámadata az 1914. évről.

BEVÉTEL		K	f	KIADÁS		K	f
1	Maradék az 1913. évről	89	19	1	Értékpapír vásárlás . .	194	—
2	Beiratási díjak	14	—	2	Rovartani Lapok	450	—
3	Tagdíjak	670	—	3	Postadíjak	17	59
4	Rendkívüli bevétel	—	44	4	Nyomtatványok	160	—
5	Kamatok	135	51	5	Kisebbs kiadások	12	—
				6	Átutalás	48	—
				7	Maradék 1915-re	27	55
<hr/>				<hr/>			
<hr/>		909	14	<hr/>		909	14
<hr/>				<hr/>			

A „Magyar Entomologiai Társaság“ vagyommérlege 1914 december 31-én.

ACTIVUM		K	f	PASSIVUM		K	f
1	Készpénz	27	55	1	Kertész féle alapítvány	1288	—
2	Értékpapír az Első Pesti Házai Takarékpénz- tárban	3000	—	2	Tiszta vagyon	3738	—
3	Hadikölesön	200	—				
4	Tagdíjhátralék : a) Tagdíj 857.— b) Beiratási díj 20.—	877	—				
5	Könyvtár	918	80				
6	Levárti felszerelés	2	65				
<hr/>				<hr/>			
<hr/>		5026	—	<hr/>		5026	—
<hr/>				<hr/>			

Titkár jelenti, hogy a múlt évi közgyűlésből kiküldött számvizsgálók a következő jelentést nyújtották be:

Tisztelt Közgyűlés! Alulírottak mint az 1914. évi közgyűlés által kiküldött pénztárvizsgálók mind a számadási könyveket, mind az értékpapirokról szóló elismervényt és a pénztári készletet megvizsgáltuk és a számadást minden tekintetben rendben találtuk. Budapest, 1915 február 20-án. — DR. SOÓS LAJOS s. k., GYÖRFFY JENŐ s. k.

*

Elnök kérdésére a közgyűlés a tiszti jelentéseket tudomásul veszi és a pénztárosnak a felmentvényt megadja, majd elfogadja a pénztáros által előterjesztett 1915. évi költségvetést és az 1915. évi számadások megvizsgálására kiküldi BAKÓ GÁBOR és DR. SOÓS LAJOS tagokat.

A „Magyar Entomologiai Társaság” 1915. évi költségvetése.

BEVÉTEL		K	f	KIADÁS		K	f
1	Maradék az 1914. évről	27	55	1	Értékpapírvásárlás . .	100	—
2	Tagdíjak	500	—	2	Rovartani Lapok . . .	500	—
3	Beiratási díjak	10	—	3	Postadíjak	100	—
4	Hátrálékos tagdíjak . .	200	—	4	Kis nyomtatványok . .	20	—
5	Kamatok	130	—	5	Könyvtár	100	—
				6	Kisebb kiadások	47	55
		867	55			867	55

*

Titkár jelenti, hogy az alapszabályok rendelkezései alapján most visszalép az egy évre választott elnök és a három év leteltével a választmány $\frac{1}{3}$ -a, vagyis 4 választmányi tag, lemondás és kilépés folytán 1—1 és egy választmányi tagnak az elnökségre való jelölése folytán megüresedik még egy hely, úgy hogy az elnökön kívül 7 választmányi tag megválasztása vált szükségessé; majd előterjeszti a választmány által jelöltek névjegyzékét.

A szavazólapok kiosztása után elnök a szavazatok összeszámolására felkéri a titkárt és KADOCSA GYULA urat és a választás idejére a közgyűlést felfüggeszti.

Elnök az ülést újból megnyitván, titkár jelenti, hogy összesen 28 szavazólapot adtak be, melyek szerint az 1915. évre megválasz-

tatott elnökké: ULBRICH EDE (27 szavazat), választmányi tagokká az 1915–17. évekre: CERVA FRIGYES (28), CSERNY LAJOS (28), GERÁNYI ISTVÁN (28) és MONDOK JÓZSEF (20), az 1915–16. évekre: BIRÓ LAJOS (27), GYÖRFFY JENŐ (26), SCHMIDT ANTAL (26).

Az újonnan megválasztott elnök meghajlik az általános óhajnak és megtisztelésnek, mellyel az elnöki székbe került, igyekezni fog helyes úton haladni, a mihez úgy a tisztikar mint a társaság minden egyes tagjának szíves támogatását kéri.

DR. KERTÉSZ ABA megköszönvén az elnöksége alatt iránta tanúsított jóindulatot, a közgyűlést berekeszti.

*

36. rendes ülés 1915 februárius 20-án. — ULBRICH EDE elnök a közgyűlés után tartott ülést megnyitván, DR. KERTÉSZ ABA „1914. évi lepkészeti kirándulásom az Engadinban“ czímén megtartja bejelentett előadását, melyet számos kitünő vetített kép bemutatásával kíséri.

37. rendes ülés 1915 márczius 19-én. — DR. KERTÉSZ KÁLMÁN „A magyarországi Syrphidák“ czimű előadásában ismerteti a lebegő legyeket, behatóan foglalkozik azok rendszertanával, életmódjával és bemutatja a hazánkban előforduló nemek egyes képviselőit (lásd jelen füzetünk első cikkét). — CSIKI ERNŐ ismerteti HABER-KAPCZY LAJOS bogárgyűjteményét, melyet a Sáros megyébe betört oroszok elől megmentendő, a Magyar Nemzeti Múzeumnak ajándékozott.

*Kérelem a Magyar Entomologiai
Társaság tagjaihoz! — Kérjük tisztelt
tagtársainkat, a kik 1915. évi (esetleg előbbi
évekről is) tagsági díjukkal még hátrálékban
vannak, hogy azt társaságunk pénztárosának
czímére (Dr. Kertész Kálmán nemzeti múzeumi
igazgató őr — Budapest 80.) mielőbb beküldeni
szíveskedjenek.*